

הישיבה העשרים-ושתיים של הכנסת הראשונה

י"ב ניסן תש"ט (11 אפריל 1949)

תל-אביב, בנין הכנסת, שעה 16.00

א. שאלות ותשובות

הופיעה מטעם המטה הכללי, ועדת-הבטחון הכניסה כמה תיקונים מהותיים בכיוון העמקת השוויון בין החיילים והקצינים בתוך צבא-ההגנה-לישראל — כגון ביטול התקנה על חדרי-אוכל נפרדים.

היואיל שר-הבטחון לברר, מה גורל ההחלטות של ועדת-הבטחון של מועצת-המדינה בענין זה? האם פורסמה חוקה חדשה, המתבססת על התיקונים שהוחלט עליהם בוועדת-הבטחון?

תשובת שר-הבטחון, מר ד. בן-גוריון:

המלצות ועדת-הבטחון נמצאות עדיין בעיון המוסדות המוסמכים.

3. חבר הכנסת, מר ח. כהן-מגורי, שואל את שר-הבטחון:

האם הממשלה יודעת, כי בין מגויס-עמל נמצאים אבות למשפחות ברוכות בילדים, המונות שמונה נפשות ומעלה?

האם הממשלה אינה חושבת, כי קיום משפחות כאלו הוא באינטרס הלאומי, והאין הממשלה סוברת, כי יש להקל על משפחות אלו את נטל יוקר החיים והמחיה? האין הממשלה סוברת, כי גיוס של ארבעה עד שמונה ימים במשך החודש הוא מאמץ קשה מדי לגבי משפחות כה גדולות, החיות רובן ככולן על שכר-העבודה של מפרנסיהן היחידים?

האין הממשלה חושבת, שכדאי לנהוג במקרים כאלו כפי שנוהגות ארצות אחרות — לשחרר את האבות למשפחות מרובות-ילדים?

האין הממשלה סוברת, שיש להעניק למשפחות כנ"ל הקלות סוציאליות ואפשרות-עבודה במקומות מכניסים?

תשובת שר-הבטחון, מר ד. בן-גוריון:

אין מגייסים עוד אנשי-עמל לצבא, וממילא אין מגויס-עמל אבות למשפחות בנות שמונה נפשות ומעלה — או למטה.

4. חבר הכנסת, מר י. בן-אהרן, שואל את שר-הבטחון:

שני עולים, שהשתכנו בשכונה הערבית ביפו, התייצבו לפני ומסרו לי את הפרטים הבאים, שהיו עדים להם: ביום שלישי, 5 אפריל 1949, בשעה 5 בבוקר, נשמעו יריות רבות בשכונה הערבית. התושבים המבוהלים, שיצאו מפתח ביתם לשמע היריות, מצאו את השכונה תפוסה

היו"ר נ. גיר-פאלקס:

יש לי הכבוד לפתוח את הישיבה העשרים ושתיים של הכנסת הראשונה. סדר-היום לפניכם. אנחנו מקווים לגמור את סדר-היום בשתי ישיבות של היום, ומחר ביישיבה אחת, שתתחיל בשעה 10.00 בבוקר. אחרי שנשמע את השאלות והתשובות, אתן רשות הדיבור לסדר-היום.

1. חבר הכנסת, מר י. אידלסון, שואל את שר-הבטחון:

ביום 16 מארס 1949 אסרה הצנזורה הצבאית, אשר משרד-הבטחון אחראי לה, את הדפסת המודעה הבאה ב"על המשמר":

"ליגאל אלון וחבריו — כה לחי! מחיל לחיל — חברים". במודעה זו לא צויין תפקידו הצבאי של יגאל אלון, על איוו חזית הוא מפקד, מה דרגתו וכו'. אף לא צויין כלל ולא מרומז כי מדובר באנשי-צבא. תוכן הבירכה אף הוא אינו רומז על המבצע הצבאי המזהיר שלהם, כי באותו הנוסח אפשר היה לברך גם על גמר בית-ספר או יציאה לגזירות התיישבות קיבוצית.

עצם הפקודה על השתתפות שמותיהם של המפקדים הקרביים, ויותר נכון, חלק מהם דוקא — דבר שאין לו דוגמה בשום עם ובשום צבא, אף לא של אנגליה ושל אמריקה, שהם רוצים ללמוד עכשיו נוהג בצבא — יסודו לא צבאי, כיאם מפלגתי צר. אולם הדוגמה המובאת למעלה של חרם על הזכרת שמו של מפקד בדפוס, אף ללא הזכרת ענין צבאי כלשהו, מעידה ביתר הבלטה על האופי השרירותי של פעולת הצנזורה, שאין בינה לבין צרכי הבטחון הכללי ולא כלום.

אי לזאת הנני לשאול את שר-הבטחון:

מה חושב לעשות השר למניעת השימוש בשלטון הצנזורה הצבאית לצרכים, שאינם קשורים בשאלת הבטחון?

תשובת שר-הבטחון, מר ד. בן-גוריון:

הצנזור אסר את פירסום הברכה סמוך לגמר המבצע, ועלפי הוראות מוסמכות אין מפרסמים שמות חיילים וקצינים המשתתפים במבצע צבאי.

2. חבר הכנסת, מר י. ריפטין, שואל את שר-הבטחון:

לפני מספר חדשים סיימה ועדת-הבטחון של מועצת-המדינה את דיוניה בקשר עם חוקת המשטר והנוהג אשר

5. חבר הכנסת, מר ח. רובין שואל את שר הפנים:

בוודאי ידוע לשר-הפנים על קיום המועצות הכפריות של פתח-תקוה וחדרה.

מועצות אלו בנויות על יסודות אנטי-דמוקראטיים, שמקומם היה אולי במשטר המאנדטורי, אך בוודאי לא במדינה דמוקרטית. נוסף לזה כובלות, כידוע, מועצות אלו את הרחבתן והתפתחותן המוניציפאלית הנכונה של פתח-תקוה וחדרה.

לאור עובדות אלו, הנני מתכבד לשאול:

מתי יבטל שר-הפנים את המועצות הכפריות של פתח-תקוה וחדרה ויספח את שטח שיפוטן לעיריית פתח-תקוה ולמועצה המקומית של חדרה, תוך הבטחת מלוא האפשרויות לפיתוח חקלאי של השטחים החקלאיים?

תשובת שר-הפנים, מר מ. שפירא:

בתשובה לשאילתה הנ"ל הריני מתכבד להודיע: ידוע לי על קיום המועצות הכפריות בפתח-תקוה ובחדרה.

ידועים לי גם היסודות שעליהם הן בנויות וכן שאי-פותיהם של התושבים במקום.

הענין נמצא עכשיו בדיון ובירור במשרד-הפנים. לכשיגיע לסיכום, אודיע לכנסת הראשונה על החלטתי בנידון.

עלידי כוחות צבא-ההגנה-לישראל. כרוזים הודיעו על עוצר-בית, ומיד החלו ביקורי חיילים בבתי. החיילים דרשו מן התושבים לעזוב מיד את השכונה ולא לדאוג לחפציהם, כי הצבא יעביר את החפצים.

לאחר שתושבי השכונה היהודים הודיעו שאין ביכולתם לפנות את השכונה ללא הודעה מוקדמת — החל הצבא לפנות את התושבים בכוח. תוך כדי הפעולה הזאת קרו מעשי-זוועה שלא נראו מאז חיפושי הבריטים בישובים היהודיים. גברים ונשים נכללו בחבלים, ואחדים מהם, שסר בו לעזוב את ילידיהם, נקשרו לעמודי חשמל ברחוב. ילדים ואף תינוקות הושארו בדירות ללא הורים ומטפלים עד שעות-הצהרים.

הח"מ מתכבד בזה לבקש את שר-הבטחון: — א. להמציא לח"מ העתק הפקודה שניתנה לקצין שהיה ממונה על הפעולה;

ב. למנות ועדה פארלאמנטרית לחקירת המקרים שקרו תוך הוצאה-לפועל של הפקודה;

ג. להחזיר מיד את העקורים לדיוריהם.

תשובת שר-הבטחון, מר ד. בן-גוריון:

המושל הצבאי ביפו הודיע, שכל הדבר הוא בדוי מתחילתו ועד סופו, ולהד"ם.

ב. מועד למתן תשובות לשאילתות

י. אידלסון (מפ"ם):

השאלה הזאת, שנשאלה ע"י חבר הכנסת אידלסון, פנתה הנשיאות לראש-הממשלה וליתר השרים במכתב וביקשה מהם לשים לב, שלפי התקנון יש לענות על כל שאילתה ושאלתה בהקדם האפשרי. את זאת עשינו, ואנו יכולים לעשות זאת עוד פעם. הנשיאות רק יכולה למסור את הענינים לממשלה, והרשות בידי כל חבר הכנסת, כעבור שבוע או שבועיים, לבקש את רשות הדיבור לסדר ולהעמיד את השאלה לסדר-היום, ואז, לפי רצונה של הכנסת, נעמיד את השאלה או לא. דרך אחרת איננה.

בישיבה הקודמת שאלתי, מה על כל השאילתות שהוגשו. הנה, למשל, בקשר לשלוש השאילתות שאני הגשתי, שאחדות מהן נמצאות אצל השרים כבר יותר משבוע, רק על שאילתה אחת קיבלתי תשובה, אסכי לגמרי לא מספקת, אך בכל-זאת תשובה. על שתים לא הואילו עדיין לענות. מה יש לעשות, שהשרים שלנו ידעו שמחובתם לתת תשובה — ובזמן?

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

השאלה הזאת נשאלה בישיבה האחרונה. על סמך

ג. הצעות לסדר-היום

א. ציזלינג (מפ"ם):

שני, במשך החודש, מאכסימום כמשך החדשים הקרובים, פירוש הדבר, כי שנת תש"י תעבור עלינו מבלי שנוכל להגשים אותם התיקונים, אשר ברצון הכנסת וברצון המדינה להנהיגם. דחיית הדיון, איפוא, כמות כמניעת הגי' שמת הענין גם למשך שנת-הלימודים תש"י.

יש צורך לשאול את ההורים במדינה לרצונם ולחפצם, באיזה זרם הם בוחרים להנח את ילדיהם; יש צורך להכין בנינים; יש צורך להזמין מורים; יש צורך לקבוע סדרים וגם להכנים את הסכומים הדרושים לתקציב. עבודת הכנה של ארבעה-חמשה חדשים יכולה להספיק לכך, אבל אם אנחנו נפסיד את מחצית הזמן עלידי דחיית הדיון, יש חשש רציני ומבוסס, כי כל פיגור יגרור דחייה לשנה נוספת. לדאבוני, אני זוכר מימים קודמים נסיון קשה בענין החינוך, כשהוועד הלאומי היה נוהג לקבל החלטות חיוביות, אולם הן לא היו מתגשמות, כי אם נדחות תמיד רק לשנה אחרת...

אנחנו רוצים לקוות, כי הנני עוברים עכשיו לתקופה

לפני שבוע פניתי בתמיכת סיעתי לנשיאות וביקשתי אותה להעביר את הפניה גם לממשלה ולוועדת-החינוך; להציג על סדר-היום השבוע את שאלת חוק החינוך הכ"ל במדינה. אני תמה, על שום מה אני מוצא את הסעיף הזה בסדר-היום, ומבקש להוסיפו לסדר-היום.

מתוך החומר, שנתפרסם לפני הבחירות לכנסת וגם מתוך תכניתה של הממשלה אשר הובאה לכנסת, יש לי כל היסוד להניח, כי רוב חברי הכנסת הזאת, על יסוד התחייבותם כלפי הבוחרים ועל יסוד ההתחייבות של הממשלה כלפי הכנסת, מצדדים בעד הנהגת חוק חובת חינוך וחינוך חנם במדינה, ובעד קיום זכותם של ההורים לבחור את הזרם הרצוי להם לחינוך ילדיהם. ומכיון שכך החשיבות היא בזמן ובמועד; אנחנו עומדים עכשיו בחר"דש ניסן, עכשיו נעשות ההכנות לקראת שנת-הלימודים הבאה, שנת-הלימודים תש"י, אם לא תיעשה בדחיפות פעולת החקיקה, מצד אחד, ועבורת ההכנה בממשלה, מצד

מקומות, מכיון ששמרו על קיי התחבורה ובנו לנו בתקופה האחרונה מחדש את משרדי הטלפון, הקימו תחנה זמנית בתל-אביב, בו בזמן שליפו לא היתה הגישה אפשרית. ולהם נותנים הודעת פטורים מהיום למחר. אני לא יכולתי לקרוא את ההודעה המבישה על הפטורים. אני צריך להוכיח זאת לרוב של הכנסת, שהיה צריך להיות מגן ראשי לעובד, לפועל ולפקיד? הנשמע כדבר הזה? אני מוכרח לדבר מתוך סערת רוח. אני מכיר יפה את האנשים האלה לא מתוך יחסים אירגוניים או מפלגתיים, אלא מתוך המסירות שלהם לתל-אביב ולמחוז הזה, במשך שנים רבות.

אני מבקש את הכנסת לאשר דיון על הפטורים מיד. חשוב מאד הצד המוסרי שבפעולה הבתלית-נכונה של הממשלה.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

חבר הכנסת ה. לנדאו לסדר-היום.

ח. לנדאו (תנועת החרות):

כנסת נכבדה, אני מציע להוסיף סעיף לשיבתנו זו, והוא התעללות הממשלה בעובדיה.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אני מבקש שתחזור כך מהמלה "התעללות".

ח. לנדאו (תנועת החרות):

איני סבור, שהמלה "התעללות" בה השתמשתי היא בלתי-פארלאמנטארי. אני מוכן להוכיח, שהיא ממצה את תוכן התנהגותה של הממשלה. אבל אם כבי' היו"ר סבור, שהיא בלתי פארלאמנטארי, אני מוכן לנסח את הצעתי ניסוח אחר: התנהגות הממשלה לגבי עובדיה. (קריאות באולם: התעללות) אם נדבר על התנהגות הממשלה, נדמה שזו באמת התעללות.

חבר הכנסת י. רוקח הציע להקים את הדיון בחוק לחיקון פקודת עובדי הממשלה. סבורני, שבכך לא סגי. החוק הזה דן בפרוצדורה, ואילו אנחנו עומדים כבר בפני התפתחות, ולא בהתפתחות רגילה המדובר. חברי הכנסת קראו בוודאי על ההתפתחות ביממה האחרונה הכרוכה בשימוש בפצצות מדמיון ובגאווים. איני סבור, שאנו יכיר לים לשבת פה בשקט סטואי, בשעה שהממשלה משתמשת לגבי אזרחיה בצעדים ובאמצעים בלתי הוגנים ובלתי מוצדקים. השאלה אינה פילאנטרופית. העובדה, שהדברים אירעו לפני פסח או לא — אינה קובעת. המדובר הוא ביחס הוגן ואלמנטארי, שחייבת לגלות ממשלה לגבי אזרחיה.

בישיבת הכנסת הקודמת התקיים דיון בשאלת הארכת החוק גופא, והועלו הצעות. אולם בינתיים חלה התפתחות, ואיני חושב שהיא מביאה כבוד למדינת-ישראל ולממשלת ישראל. מחובתנו לעמוד בפרץ ולהתערב מיד. מחובת הכנסת לגשת לדיון מידי בענין זה ובו נביא עובדות וגארי נכוחה את ההתפתחויות שאירעו.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

מהי הצעתך?

ח. לנדאו (תנועת החרות):

להוסיף סעיף לסדר-היום של ישיבה זו, והוא: התנהגות הגסה של הממשלה לגבי עובדיה.

של בנין ושלום. אין איש מאתנו יודע, כמה יארכו ימי תקופת השלום. אם לא נקים במהרה את מכשירי החינוך, ספק אם לא נימצא בעוד שנה במצב קשה יותר. ועוד: עכשיו מרבים לבוא עולים ושאלת החינוך לילי העולים היא שאלה מכרעת לעיצוב דמות מדינתנו בעתיד ודמות חברת-האדם בתוכה. אם לא נחיש את הפעולה, אם לא נקדים להחל לבצע את חוקת-החינוך לקראת השנה הבאה, נמצאנו מפסידים הרבה. משום כך הכנסנו לסדר-היום את הצעתנו לחוק החינוך הכללי. איננו מחפשים רוח מפלגתי מיוחד לנו; אנחנו יודעים, כי מאחורי הצעה זו עלולים להתייצב חוגים רחבים ביותר, רוב הישוב. אולם כל כוונה טובה צריך לצרפה למעשה. משום כך באנו להחיש את הפרוצדורה של הדיון עליידי ניסוח הצעת-חוק. אנחנו יודעים על-פי התקנון, כי זכותה של הממשלה להקדים הכנסת סעיפים לסדר-היום, והיינו מבקשים את הממשלה, כי תתיחס לסעיף הזה בכבוד-ראש, כאילו נוסח על ידה היא, ותסכים גם היא שיעמוד בראש סדר-היום.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אני רוצה להודיע לחברי הכנסת, שלפי תקנון מועצת המדינה הזמנית רשאי כל חבר בכנסת להציע הצעה בסדר-היום. מה יהיה המצב לפי התקנון החדש, אינני יודע. מובן, שענין זה נכנס לסדר-היום לאחר הסעיפים שהוצעו ע"י הממשלה. עוד איננו דנים על סעיף זה כרגע. (ו. א. ה. ר. ב. י. צ.) זוהי רק הצעה לסדר-היום; אם הכנסת תאשר זאת יוכנס הסעיף לסדר-היום) לפי תקנון מועצת-המדינה רשאית הממשלה, ועדה או כל ציר להציע חוק. יש רשות לכל חבר בכנסת, כשענין זה יבוא לסדר-היום, לעמוד ולנקב, מדוע אין זה צריך לבוא לסדר-היום. איני יכול להתווכח על תקנון שלא נתקבל. אם הפירוש שלי אינו נכון, תואילא ועדת-הכנסת תטפל בתקנון ולהציע תקנון אחר. אם יש לחבר הכנסת פנקס הצעה לסדר-היום, אמסור לו את רשות הדיבור. לא ארשה לדבר על פירושים.

רשות הדיבור לחבר הכנסת רוקח לסדר-היום.

י. רוקח (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, בתור חבר הכנסת ובתור חבר ועדת-הכספים אני מעוניין מאד בוויכוח המהיר על התקציב של שלושת החדשים הבאים. בכל זאת אני מרשה לעצמי להציע לכנסת, שתשנה את סדר-היום ותדון בסעיף ג', חוק לחיקון פקודת עובדי ממשלת ארץ-ישראל.

המאורעות של הימים האחרונים הסעירו מאד את הרוחות בכל ישראל. אני מתכוון לשוברים ולמאסר השוט-רים, ועוד יותר אני מתכוון לפיטורי פקידים.

עכשיו שלושה ימים לפני חג הפסח, אני יודע, שעלי להעסיק הרבה פועלים מחוסרי-עבודה, ואני שמח, שניתנה לי האפשרות לכך. לא תיארתי לעצמי, שקואליציה כזאת ביחד עם החזית הדתית תתן לפטר פקידים ערב הסדר, ובבורה שלא שמעתי עליה עשרות בשנים. אני מדבר לא על פקידים זמניים שעבדו חודש, חדשים, 6 חדשים, אלא על פקידים, ששירתו את הציבור שלנו במשך שלוש שנים. משנת העשרים עד לשנת החמישים לחייהם. אני מדבר על הפקידים של הדואר במחוז שלנו, שסיכנו לא פעם את חייהם כדי להציל את השוברים בזמן המאורעות. אני מדבר על אחד, שאני עד למה שעשה בשנת 1929, כשעמדה בראש הסוכנות ועדה זמנית; ואני מדבר על מה שעשו האנשים האלה, כדי למנוע חורבן והרס להרבה

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

חברי הכנסת י. בן-אהרן וי. אידלסון ביקשו רשות הדיבור לסדר בקשר עם תשובת שר-הבטחון, הריני מודיע, שבקשר לשאלות לא אוכל לתת רשות הדיבור לסדר-היום.

י. אידלסון (מפ"ם) :

אנחנו מציעים סעיף לסדר-היום.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

בשבוע הבא.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת) :

ביקשתי את רשות הדיבור, כדי לנסות להתנגד לפי-רושו של הי"ר הנכבד.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

אין זה עומד על סדר-היום. אם יש לך הצעה, ארשה לך להמשיך בדבריך.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת) :

רציתי להתנגד להצעת הי"ר, שהצעת מר ציולינג בקשר לחוק-החינוך תועמד לסדר-היום בישיבה זו, אך אם הי"ר אומר שהשאלה לא תועמד, הרי אין לי מה להגיד.

לפני ימים מספר התנהל כאן ויכוח חריף בקשר להחלטה, שלפי התקנון הקיים קובעת הממשלה את סדר-היום של הכנסת. הכנסת יכולה להחליט להוסיף סעיף לסדר-היום. עתה מפרש הי"ר את התקנה כך, שכל הצעת-חוק שתוגש ע"י אחד מחברי הכנסת נכנסת אוטור-מאטית לסדר-היום.

אם נגהג בהתאם לפירוש זה, הרי נוכל למלא את סדר-יומה של הכנסת לחודש ימים מראש, כבר בישיבה זו. הודעת הי"ר שהצעת מר ציולינג עומדת לסדר-היום—מנוגדת לתקנון.

אני מבקש רשות לתמוך בהצעתו של מר רוקה, להקדים את הדיון על הפטורים בישיבה היום.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

אם ברצונך להתנגד להצעה — עלי לתת לך אפשרות להשמיע דבריך. אולם, אם ברצונך לתמוך בהצעה — לא ארשה לך להמשיך בדבריך.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת) :

אני מוכן להפסיק דברי. הבית כבר יודע שאנו תומכים בהצעת מר רוקה.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

חברי הכנסת, לא רציתי לתת את רשות-הדיבור למר פנקס. אף אם נניח שפירשתי את החוק לא נכון. יכול להיות שהוא צודק, אך צודקת הנשיאות כפי שהיא מפרשת. מפני שהיא נשיאות. לא אתן עוד את רשות-הדיבור בענין זה.

ב. מינץ (י"ר ועדת-הפנים) :

כיושר-ראש ועדת-הפנים אני מציע לכנסת הנכבדה לדחות את הסעיף ג', המדבר על החוק לחקיקה

מ. גרבוטסקי (מפא"י) :

בקשר עם ההצעה להעמיד לסדר-היום את שאלת הוועדה והפיטורים של עובדי הממשלה, אני רוצה לה"ציע הצעה. אין אני מתנגד לדיון בענין זה. אולם מתוך ידיעת-מה את הדברים אני מציע, שוועדת-הפנים תז"מין את הוועדה, שמונתה על-ידי הממשלה. לשמוע ממנה דין-וחשבון על מהלך הדברים. לא יהיה זה מועיל, לא יהיה זה טוב, אם הבית כולו, מבלי לשמוע את הדברים, ייכנס לוויכוח כללי, ללא הוכחות וללא ידיעות. בכל אופן אין הבית יכול לשים את עצמו שופט על ענינים שלא שמע עליהם ושאינו יודע אותם. ואני יכול להיות נאמן לעובדים בוודאי לא פחות מאשר אדון רוקה, בתור נאמן לעובדים. אבל אני אומר: זאת תהיה התערבות לא נכונה בענין, שאף אחד מאתנו לא טיפל בו באופן ישיר, טיפלה בו רק הוועדה.

דבר זה לא נוגע להארכת הזמניות של העובדים, אלא לענין הפטורים. אני מציע, שוועדת-הפנים תז"מין את הוועדה הציבורית, שהממשלה מינתה בזמנה, ושהיא טיפלה בענין זה. ועדת-הפנים תשמע ממנה דין-וחשבון. אם אחר כך תמצא ועדת-הפנים לנחוץ להביא הצעה או לדרוש דיון בענין זה בכנסת, יהיה לכך איזה הגיון שהוא. ייתכן, שמר לנדאו מומחה יותר, ויודע את כל הענינים הפרוצדוראליים המשפטיים. אולם אינני חושב, שאתה יודע את ענין כל מאתים וחמישים המפוטרים. בל נדון כרגע בכל פרט, זה יהיה שטחי ולא צודק. השאלה היא — ידיעת הדברים. ואתה נוטל לעצמך זכות של ביקורת, וביקורת רצינית בדבר חמור — ואתה יודע שנגד עובדי הממשלה התנהל שיסוי כללי מצד הרבה חוגים. בלי לבדוק את הדברים האלה. אני לא הייתי שותף לדברים הרבה זמן, ואין אתה יכול כיום להופיע פה כמגן היחיד על הדבר הזה !

הצעת פטור: במקרה שיש עיוות-דין — יש ועדת-כנסת בעלת סמכות מסוימת, היא יכולה להז"מין את הוועדה הציבורית ולשמוע ממנה דין-וחשבון. — ורק אחר-כך לדון בשאלה הזאת — (קריאת ב"נ ים: לשמוע דין-וחשבון גם מהמפוטרים!) גם מהמפוטרים.

מ. בן-עמי (הספרדים) :

כנסת נכבדה, נראה לי שנפל דבר בישראל. מאז ישיבת הכנסת הקודמת ועד היום ניתן פסק-דין על ידי בית-הדין העליון לצדק, אשר קבע, כי פיטורי הקצינים והשוטרים לא היו מוצדקים. אין לערער אחרי פסק-הדין הנ"ל. אף-על-פי שלפי תקנון מועצת-המדינה הזמנית הסעיפים שמעמידה הממשלה יש להם פריבי-לגיה, והם הראשונים להסבדה ולדיון. הרי שמענו עוד

שלה אין לשנות לפי התקנון אלא בהסכמת הממ"שלה. אני הייתי מוכן עוד לפני כמה דקות להתנגד לשינוי סדר-היום, אך לאחר הדברים ששמעתי כאן, צריך, לפי דעתי, להגיב עליהם מיד. לכן אני תומך בהצעה להקדים את סעיף ג' ולפתוח מיד בדיון.

כאן נאמר, שבית-הדין העליון הוציא פסק-דין נגד הוועדה. זה אינו נכון. בית-הדין העליון הוציא פסק-דין נגד הממשלה ולא נגד הוועדה. מכיוון שאני חרד מאד לכבוד אותם האנשים ששימשו ועשו עבודה קשה ואחראית מאד בוועדה הציבורית, ומכיוון שייתכן, שדברים שנאמרו כאן יגרמו אי-הבנה, אני מבקש שנפתח בדיון על הסעיף הזה.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אנו עוברים להצבעה. אם הכנסת אינה רוצה לשנות את סדר-היום והיא מקבלת את החלטת הממשלה הקודמת, זה בסדר גמור. (י. רוקח: נצביע על הצעת שר-המשפטים ולא על הצעת). שר-המשפטים לא הכניס שום הצעה לסדר-היום. הוא רק הסכים להצעת מר רוקח. שמעתם גם את הודעתו של יושב-ראש ועדת-הפנים, שהוא מבקש לדחות את השאלה הזאת עד למחר בבוקר. ועדת-הפנים לא גמרה את עבודתה ולכן באה בקשת הדחיה.

ה הצ ב ע

הצעת מר י. רוקח לפתוח בדיון בסעיף ג' נתקבלה.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

ד"ר לנדאו הציע להעמיד על סדר-היום סעיף מיוחד בנוגע להתנהגות הממשלה בענין השוטרים. (ח. לנדאו: אני מוותר על הצעת, היות וזה ודאי ייכלל בדיון).

ד. הארכת החוק לתיקון פקודת עובדי ממשלת ארץ-ישראל, תש"ט—1949 (המשך הדיון)

הממשלה וגם את המדינה. רצוני שתבינו את פסק-הדין הזה. וכדי להבינו צריך לקרוא אותו מתחילתו ועד סופו. הוא משתרע על פני 26 דפים ואי-אפשר להסתמך על ידיעות שבאו אליכם במקוטעין מעל דפי העתונות.

מה קובע פסק-דין זה? פקודת עובדי ממשלת ארץ-ישראל אמרה, ששר ראשי במשך תקופה מסוימת לפטר עובד ממשלת ארץ-ישראל לשעבר לפי ראות עיניו ובלי מתן נימוקים. פסק-הדין קובע, שמכיוון שזה לשון החוק, צריך כל שר לשקול לפי דעתו-הוא. אם לפטר עובד ממשלת ארץ-ישראל, ולא להסתפק בהוצאתו לפועל את המלצותיהן של ועדות-החקירה.

בית-המשפט העליון אומר, שאם הכוונה היא להעביר את כובד ההכרעה להחלטות הוועדות הציבוריות—הרי זה לא התבטא כהלכה בחוק. כי החוק אומר: השר צריך להחליט לפי ראות עיניו, לפי שיקול דעתו הוא. זאת אומרת, שבית-המשפט העליון מצא פגם בעצם החתיקה. אנו צריכים לקבל את פסק-הדין הזה בלי עירעור. לפי פסק-דין של בית-המשפט העליון יוצא, שבמידה שהממשלה או שרי הממשלה פטר פקידים, או הפסיקו את עבודתם על יסוד המלצות ועדות-הח-

בירושלים, שדבריה-הכנסת הוא חוק, ואם היא תחליט להעמיד סעיף מסוים למעלה מכל הסעיפים, ייעשה כך.

משום כך אני מציע להעמיד בתור סעיף ראשון... (היו"ר נ. ניר-רפאלקס: זו אינה הצעה לסדר-היום. אתה מדבר לעצם הענין.) אני נכנע לפסק-הדין, אך אני חוזר ואומר, שהוא מבוסס על אי-הבנת-הדברים.

א. אלישר (הספרדים):

כנסת נכבדה, לאור המצב החמור, כפי שתואר כאן, ולאור העובדה שבית-הדין העליון נתן פסק-דין נגד הוועדה ונגד הממשלה, אני מציע, שתינתן הוראה לממשלה לעכב את כל הפיטורים.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

ההצעה הזאת כבר נשמעה, ואינני יכול להרשות לעור נואם לדבר.

ז. גלוסקא (התימנים):

כנסת נכבדה, ברצוני להציע הצעה חדשה. אני מציע, שהבית הזה יקבל החלטה לחייב את הממשלה שתשחרר את השוטרים, שיושבים בבית-הסוהר, לימי החג. אנחנו נחוג את החג והם יהיו כלואים.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

איננו דנים כרגע לעצם הענין, אם הכנסת תחליט להעמיד את השאלה בסדר-היום, או תוכל להציע את הצעתך.

שר-המשפטים פ. רוזנבליט:

כנסת נכבדה. את סדר-היום שנקבע על ידי הממ-

שר-המשפטים פ. רוזנבליט:

כנסת נכבדה, לפני הכנסת מונחת הצעת-חוק. ההצעה היא בנוגע להארכת תקפה של פקודת עובדי ממשלת ארץ-ישראל לעוד חדשים — זאת אומרת, אחרי שתוקף החוק הוארך בישיבה האחרונה ב-5 ימים, להאריך לעוד חדשים החל מ-15 באפריל.

אגב הדיון בהצעת-חוק זו נתלקח הוויכוח בישיבה האחרונה וגם היום, והוא מעסיק גם את ועדת-הפנים. הממשלה הציעה להאריך את תוקף החוק לחדשים, ובישיבה האחרונה הציע חברי-הכנסת גרובובסקי רק תיקון אחד להצעת-חוק זו, והוא, שעל ידי הארכת החוק לא ייפגע מעמד אותם הפקידים שנבדקו ונמצאו כשרים בעיני הוועדות הציבוריות.

הממשלה ביקשה שהות לשקול את ההצעה הזאת, וההצעה התעוררה היום גם בוועדת-הפנים. אך ועדת-הפנים עוד לא סיימה את עבודתה. בינתיים נפתח כאן דיון חדש והשתדלו לעורר את הרושם, כאילו על ידי פסק-הדין של בית-המשפט העליון נוצר מצב חדש לגמרי.

לפיכך אני רואה חובה לעצמי לעמוד בקיצור על פסק-הדין הזה, המחייב, כמובן, את כולנו, גם את

קפלן, רונבלט וצילינג. ידענו מראש, שבתנאי-הארץ אי-אפשר לערוך חקירה משפטית, שבה יופיע העובד, וכנגדו יופיע העד, ותהא בדיקה וחקירה נגדית וכו', מפני שבתנאים כאלה אי-אפשר לקבל אינפורמציה. אין זאת אומרת, שאם הוועדות הלכו בדרך אחרת, הרי האינפורמציה שאספו לא היתה נאמנה. על-כל-פנים, בית-המשפט העליון — ואת זאת רוצה אני לקבוע כאן — אמר, שבנסיבות מסוימות, כשמישהם מבין הקהל נענו לדרישותיהן של הוועדות לתת עדויות, — ביקשו שישמרו את העדות הזאת בסוד, וייתכן שבתנאים האלה היתה הוועדה נאלצת ללכת בדרך שהלכה, אלא שביט-הדין העליון מוסיף — וזהו שוב פניה אל הממשלה ולא אל הוועדה — שלפיקר צריך היה השיר, שקיבל את האינפורמציה, ליתן את דעתו באיזו נסיבות ובאילו תנאים או לפי איזה נוהג שהיה לקוי — אם כי לקוי אולי מאונס ולא מרצון — נתקבלו האינפורמציות הללו.

אין לבוא בטענות אל הוועדות, שעשו מה שעשו תוך מסירות רבה, תוך רגש-אחריות גדול. (א. א. ל. מ. ל. י. ח. לא שמעו את טענות הנאשמים!) קודם כל לא כל הוועדות עבדו לפי השיטה הזאת. היו ועדות ששמעו את טענות העובדים. הוועדה התל-אביבית, באותם המקרים שלא שמעה את טענות העובד, הניחה כנראה, שהפקיד המפוטר יכחיש, וגם אם מניחים שהוא יכחיש את הכל, הרי החומר שבידי ועדת-החקירה מספיק נגדו.

ועכשיו להצעת החוק. הממשלה חוזרת על בקשתה, להאריך את תוקף החוק לכל הפחות לעוד חדשים. אנו ניתן למאתים וחמישים הפקידים שנפסלו או שייפסלו במין חמשה-מאות שעוד ייבדקו—לעת עתה נפסלו רק 250-260 — את ההזדמנות להופיע בפני ועדה, שעכשיו לא נכנה אותה בשם ועדת-העירעורים, מכיוון שביט-הדין העליון מוצא שהמונח הזה: „ועדת-העירעורים“ אינו מתאים. בוועדה זו יישמעו המפוטרים שלא נשמעו עד כה ויוכלו להגיש את עצומותיהם. הוועדה הזאת תשמע אותם.

מה שנמצא עכשיו בדיון בוועדת-הפנים — איני רוצה ברגע זה לחוות עליו דעה בשם הממשלה, מכיוון שלא היתה לי שהות להתייעץ אתה, כי זה היה לפני שעה — וזהו הצעה של חברי-הכנסת סנה, המסכים להארכת החוק בתנאי, שחוות-דעתה של הוועדה שתורכב תחייב את הממשלה ותשמש לא רק המלצה שהשר צריך לשקול אותה. אני צריך להתייעץ עם הממשלה בענין זה ולפיקר אינני רוצה כרגע לחוות דעה. אם הצעה זו תתקבל, דבר זה יחייב שינוי ראדיקאלי של החוק, שביט-הדין העליון מפרש אותו בדיק פירוש הפוך. ההצעה של חברי-הכנסת סנה, שדנים עליה עכשיו בוועדת-הפנים, הופכת את הקערה על פיה ומעבירה את ההכרעה לוועדה.

זהו המצב. אני חושב, שאחרי קבלת ההסברות האלה מוטב לתת גם לממשלה וגם לוועדת-הפנים שהות לשקול את המצב, ואני חושב שאז נוכל לבוא מהר לידי החלטה מוסכמת.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

נרשמו לוויכוח 14 חברי-הכנסת. נקדיש לזה שעה ו-10 רגעים וכל אחד יקבל לרשותו 5 רגעים.

קירה ומבלי לשקול את מקרהו של כל אחד ואחד, לא היה כל תוקף לפיטורים, וצריך להחזיר את הפקידים לעבודה.

במקרה ששר שקל בעצמו את הנימוקים על יסוד האינפורמציה שהוועדות אספו, ובא בעצמו לידי החלטה, שיש צורך לפטר את העובד ופיטורו, הפיטורים שרירים וקיימים.

פסק-דין זה של בית-הדין העליון משמש נימוק נוסף בשביל הממשלה לבקש את הארכת תקפו של החוק, מפני שלפי פסק-דין זה צריכים כמה שרים, שכנראה סמכו על המלצות ועדת-החקירה, לבדוק שנית כל מקרה ומקרה של פיטורים, אמנם הם יכולים להיעזר בהמלצות הוועדה, אך עליהם להחליט בעצמם על-פי עיון בחומר. פסק-דין זה יכול רק לשמש נימוק נוסף להארכת תוקף החוק, אם אין רוצים בכלל למחוק את כל הענין הזה ולשכוח אותו — ולזה מתנגדת הממשלה בכל תוקף.

אין אנו מסכימים לכך, שהענין הזה יירד מעל הפרק, מה שהיה לנגד עינינו במועצת-המדינה לפני שנה, או ביתר דיוק, לפני עשרה חדשים, שריר וקים גם היום. אנו צריכים ורוצים להקים מנגנון ממשלתי טהור, ועלינו להשתחרר מאלמנטים בלתי רצויים, ואפילו שנים שלשה ימים לפני הפסח. אין אני מתרשם לגמרי מהפניה הסנטימנטאלית של חבר הכנסת מר רוקח. אולי יש להצטער על כך שכתבי הפיטורים האלה הוצאו דוקא לפני ימים אחדים. גם לזה ישנם נימוקים מסויימים. אך ישנו דבר אחד העומד למעלה מהכל: טובת המדינה. וטובת המדינה מחייבת אותנו לפטר פקידים לא-ישרים — אמנם, לפי פסק-הדין של בית-המשפט העליון, אחרי שהשר שקל כל מקרה ומקרה רק לחזור. רק זהו השינוי, ואנחנו מוכנים לעשות זאת בכל המקרים במידה שזה לא נעשה, ומבקשים שהיה להוציא לפועל מה שביט-המשפט העליון דורש מאתנו.

אשר לוועדות-החקירה, רבותי, הוועדות הללו עבדו לפי תקנות שהותקנו על-ידי הממשלה, ושם נאמר שהממשלה יכולה למנות ועדות-חקירה לבדיקת סגולות האישיות של כל עובד ממשלתי וכל משרת של המדינה. הוועדות תמסורנה לממשלה דו"ח על תוצאות חקירתן. הרכב הוועדות ייעשה בצו שיפירסם בעתון הרשמי, הצו יפרט את שמות חברי הוועדה, והוועדה תקבע בעצמה את סדרי הדין והעבודה. ועדה שנתמנתה על-פי תקנות אלה, כוחה יפה לגבות עדות בכתב ובעל-פה, בשבועה ובלי שבועה, לחקור עדים, ולהטיל על כל אדם מתן ידיעות והגשת מסמכים שיידרשו על ידה, מבלי שהוועדה תהא קשורה בדיני הראיות. במידה שביט-המשפט העליון פוסק, שהתקנות האלה אין להן תוקף, או שהן מיותרות, הרי כל האחריות לשגיאה, אם נעשתה שגיאה, חלה על הממשלה ולא על הוועדות האלה. לפעמים נעשות שגיאות, אחרת לא היו הממשלות מפסידות לעולם במשפטים. לפעמים קורה, שממשלה מפסידה משפט. הוועדות קבעו את דרך עבודתן, וחוקה על אנשים כמו ישראל גורפינקל, משה ליכטמן, נ. ניר-רפאלקס, ד. צ. פנסק, שמואל רפפורט ועוד, שישקלו הטוב באיזה תנאים ובאיזה נסיבות יעבדו, ואיך אפשר לאסוף חומר וידיעות, הדרושות כדי לבוא לידי החלטה.

רבותי כל אלה שישבו במועצת-המדינה הזמנית שמעו בשעתו את נאומיהם של שלושת נציגי הממשלה:

י. ספיר (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, הענין העומד לפנינו לדיון יש בו כמה צדדים: יש בו צד משפטי, צד מוסרי וצד אנושי. מבחינה משפטית, אם כי אינני איש החוק והמשפט, אבל על פי השכל הישר והפשוט, בניתוח מרפרף, אני יכול להגיע למסקנה בבאה: החוק מסר אך ורק לש"ר את הסמכות לפטר את הפקידים. העובדה היא, שהוועדה או הוועדות שנתמנו או הורכבו, אשר היו לפי הגדרתן של ש"ר המשפטים רק ועדות מייעצות בשביל האזרחים, היו למעשה בעלות הסמכות, מפני שהשרים — אני מודיע זאת בכל מלוא האחריות — בחלקם, אם לא כולם, הסתייגו מהאחריות והסמכות של הפיטורים והטילו את האחריות על הוועדות בלבד. איני יודע, אם יש לדבר הזה משמעות משפטית, המבטלה במידה מסוימת את הפיטורים, שנעשו ע"י השרים בתוקף החוק, אבל את העובדה הזאת אני מוצא לנכון למסור.

איני יודע, אם פסק-הדין של בית-הדין העליון יכול באופן אוטומאטי לחייב את הממשלה, שתחזיר מיד את כל הפקידים שפוטרו לעבודתם, כשם שעשה זאת לגבי הפקידים שעירערו. אבל אני מניח, שמבחינת הקדים גותי בוודאי המעשה להפקידים שפוטרו זכות להגיש משפט ולתבוע את החזרתם לעבודה. מה מוכיח לנו הענין הזה? כי כל הגישה של מועצת-המדינה בזמנה או של הממשלה, או של אלה שטיפלו בדבר, היתה גישה יותר מדי מרפרפת, ואולי מושפעת מהצורך להביא לידי הפגנה של טיהור המנגנון, שעבר בירושה מממשלת המאנדאט.

איני שולל את הצורך לבקר ולבדוק, אני אחד מאלה שמוכנים, לפעמים גם באכזריות, לטהר את המנגנון של המדינה ושל הממשלה. אבל מכאן ועד אותה השיטה, שנשטו בה, הדרך רחוקה מאד וגובלת בחוסר כל התחשבות בזכויות האלמנטאריות של כל נאשם לידעת במה מאשימים אותו. מספיק לי, אם אני יודע — וזאת היא עובדה — שרבים אשר פוטרו לא ידעו על עצם האשמה עד לאחר הפיטורים, ואינם יודעים גם היום במה נאשמו. עובדה זאת היא בניגוד לצדק. יש לשלול את הדרך הזאת בכל כוח התנגדותו של אדם, בין אם הוא יודע את החוק ובין אם לא.

אני מרשה לעצמי מעל במה זאת לומר: מי שראה את הסיפוק — ובאיזו מידה של סיפוק — שבו קיבל הציבור את פסק-הדין של בית-הדין העליון, יכול להיווכח, כי הרבה ממה שנעשה עד היום אינו בסדר בתכלית, ומשום כך אפשר להגיע רק לידי מסקנה אחת: יש צורך בחקירה, חקירה אנשית מבוססת על היסודות האלמנטאריים של צדק לגבי כל נאשם, כדי שידע את הפשע שלו, ואם יש ההכחות נגדו, צריך שתיתן לו האפשרות לדעת במה הוא נאשם. צריך לומר לו, שיש עדות מסוימת נגדו, דבר זה לא נעשה, לדעתי אין שום הצדקה לכל הפיטורים האלה. הפיטורים האלה אינם צודקים מבחינה מוסרית ומבחינה חוקית, ומשום כך אני יכול רק להגיע למסקנה, שיש צורך להקים ועדה, היא צריכה לבדוק את הפקידים בין שפוטרו ובין שלא פוטרו, ולא תהיה זאת ועדת עירעורים, שלפניה מופיעים המפוטרים, אלא אנשים שיש כנגדם אשמה; ועליה לנהוג בפרוצדורה מסוימת. איני מתכוון להציע מה צריכה להיות הפרוצדורה, אבל זו צריכה להיות פרוצדורה, המאפשרת לנ-

אשם לדעת את האשמות נגדו ולעמוד על זכויותיו, ולאחר הבירור צריכה להיות ועדת-עירעורים, שבפניה יוכל הנאשם לערער אם ירצה בכך.

כולנו מעוניינים בטיהור מנגנון הממשלה, ואני מרשה לעצמי לשאול, אם ביום מן הימים ינהגו גם כלפי פקידים-ממשלה אחרים כשם שנהגו כלפי הפקידים שעברו משלטון המאנדאט. אני משוכנע, ששים אירגון של עובדים לא יסכים לנהוג בצורה כזאת כלפי פקידים-הממשלה החדשים כפי שנהגו כלפי הישנים.

אני מסיים איפוא מבלי להגדיר את ההצעה בצורה מנוסחת. אני מציע, שתהיה ועדה פארלאמנטארית, שתבדוק את כל הפקידים, הן אלה שפוטרו והן אלה שעדיין לא פוטרו, ותמסור את מסקנותיה, לפי מודוס קבוע מראש. אני גם מציע ועדת-עירעורים, שלפניה יובאו העירעורים של פקידים, שוועדה או שר החליטו לפטרם.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת):

אני מניח, שמקובל על כולנו, שיש להרחיק מהמנגנון הממשלתי עובדים שנכשלו קשות בתקופה הקודמת בימי ממשלת המאנדאט, ואינם ראויים לאמון. שהמדינה צריכה לרחוש כלפי עובדיה, רציני להוסיף ולומר, שאני מסכים להאריך את התקופה הדרושה לממשלה, כדי להגיע להחלטה סופית בענין פיטור עובדים שאינם רצויים לשירות המדינה. איני רוצה להתעכב על שאר לות משפטיות, שעלו עם פסק-הדין של בית-הדין העליון. אפשר להצטער על כך, ששרים לא ידעו לפני שחתמו על מכתבי הפיטורין, שמחובתם לשקול שיקול-דעת עצמאי את הפיטורים האלה ולא להסתמך על חוות-דעת הוועדה. חובת משרד-המשפטים היתה להעיר את תשומת-לב השרים על כך, יש להצטער על כך שהוועדות לא ידעו את מהותן ורק פסק-הדין של בית-הדין העליון העמידן על כך, ושהתחוקה בענין זה היתה מוטעית. היתה זו מחובתו של משרד-המשפטים לדאוג לבהירות ולדייקנות בכל העניינים העדינים האלה.

רצוני להתעכב היום על יסוד אחד בכל הפרשה הזאת, והוא פיטורם של אנשים מבלי שהיתה להם אפשרות להצדיק את עצמם. כזאת לא ייעשה בתוכנו, אני יכול כיום לדבר באופן חפשי יותר משהיה הקודמת, כי אז הייתי מוגבל כחבר באחת הוועדות, ועדת תל-אביב והדרום. קיבלתי את התפקיד המכובד והקשה מאד מטעם הממשלה הזמנית מתוך רצון כן לעזור ולהבטיח למדינה פקידות טהורות. אך אני מצטער לציין, שהוועדה, שהייתי חבר בה, סירבה להסכים — אף-על-פי שהצעתי זאת כמה פעמים — שכל אדם המועמד לפיטורים לפי הנתונים שבידי הוועדה, יוזמן אליה ותוגד לו האשמה וכן תיתן לו אפשרות להצדיק את עצמו. הצעתי זאת בוועדה בראשונה באחד באוגוסט 1948, ובפעם השנייה ב-21 בנובמבר 1948. מתוך נסיון, שהיה לי בוועדה, הייתי משוכנע, שבכמה מקרים המליצה הוועדה על פיטוריהם של אנשים חפים מפשע, שנחשדו ללא צדק בחוסר נאמנות לאומית, ולו הוזמנו, היו יכולים לדעת, להצדיק את עצמם; אולם הוועדה סירבה להזמין.

אני ראתי את עבודת הוועדה כפסולה, אך לא התפטרתי מהוועדה, כי הוגד לי, שהתפטרות זו בחודש נובמבר עשויה לגרום להתפטרות של הוועדה כולה ול-הזיק בזה למדינה. נשארתי בוועדה מתוך הסתייגות

עובדה היא, שאת הוועדה הזאת עברו 3400 איש, שקיבלו אישור על נאמנותם ועל ישרם הציבורי. זכותה הגדולה של הוועדה, שטיהרה את האנשים האלה מרינון לא צודק אחיהם בתוך הציבור. (קריאת ביניים: איש לא עירער על כך). ההבדל ביני ובינך, שאתה מדבר בשם הנאשמים, כאילו אתה חקרת אותם, ואני דן על השא לה הזאת מבחינה ציבורית ולא שם את עצמי שופט, והייתי מיעץ גם לך, שלא תדון בפרט זה או אחר, בכל אופן בתוך בית, שאיננו יכול לקבוע עובדות. הממשלה מבחינה זו העמידה את עצמה לא כאינטרסאנט, במגמה לפטר את האנשים בכללם, אלא מסרה את הדברים לוועדה הציבורית לחקירה. הכרחי שיהיה אמון לוועדה הציבורית. יכלה להיות ועדה ציבורית אחרת, היא יכלה לשפוט אחרת, ובטח היתה פוגעת במישהו אחר. אולם לפסול על סמך זה את אמונה, את שיטתה, את רצונה של הוועדה — זאת תהיה פזיונות, שתפגע מחר גם באמון הציבור הרחב כלפי הפקידות הממשלתית.

ונדמה לי, שאחרי הודעת שר-המשפטים, שכרגע מסתדרת ומתארגנת ועדה עליונה, שלכל אחד מהמפוטרים חיתוך האפשרות להוכיח בפניה את צדקתה, ורק אחרי שהוועדה הזאת תוציא פסקדין אחרון, סופי, יהיה אדם זה מפוטרי סופית — נדמה לי, שוהי הפרוצדורה היחידה, שאנחנו יכולים לקבל. הייתי חושב לפגיעה קשה מאד, אילו נקטנו בענין זה בשיטה של משפט ציבורי פומבי. לא כל עד רוצה לתת עדויות במקרים כאלה, אלה הם דברים מאד מאד קשים, לא כל עד נאמן במקרים כאלה, יכולים להשפיע גם עניינים אישיים. אבל עלינו כעל אנשי-ציבור לא להפוך את הענין הזה ענין לסיעה זו או זו. אנחנו מעוניינים כולנו, שמנגנון הממשלה שלנו יהיה טהור. ודבר זה לא כל כך קל להשיג. יש איפוא להתייחס קצת בהירות להאשמות שנשמעו כאן, והצעתה היא בשתיים. אני יודע, שהשוטרים שפוטרו קיבלו את משכורתם עד יום הפיטוריים, ורק מיום הפיטורים ואילך הם לא מקבלים עוד משכורת. אני מציע לממשלה, שתודיע, שאותם המפוטרים שייצאו וכאיים, יוחזרו לעבודה. (קריאת ביניים של חבר הכנסת ספיר). איננו רוצה להצביע, איך אתה נוהג בפיטורים במקרים כאלה. בבקשה, אל תדבר כל כך בשם הצדק! אני יודע כיצד פיטרת אתה פקידים במקרים כאלה, באופן מאד ברטאלי. ואל תתיימר כל כך לדבר בשם הצדק. (י. ספיר: אני אמשך לדבר בשם הצדק) יש עובדות נגדך גם כן!

אני רוצה להציע לממשלה: (א) שתיתן לכל הפקידים המפוטרים אפשרות להופיע לפני הוועדה העליונה, שתתמנה ע"י הממשלה ותהיה ועדה ציבורית בסמכותו של הציבור. ההכרעה כמובן תהיה בידי השר מבחינה משפטית; (ב) שהממשלה תודיע, שאם אנשים אלה יצאו וכאיים וישובו לעבודה, הם יקבלו את משכורתם, רטרואקטיבית. עלינו כך נפתור את השאלה הזאת, ולא ניהפוך לבית-משפט, הדן בלי ידיעת הדברים מיסודם.

אשר לחוק, אני חוזר על הצעתי, שיש לתת אפשרות להאריך את החוק הזה רק כלפי אלה שטרם נבדקו.

חנה למדן (מ"ס):

דבר חשוב מיסודו היתה העברתם האוטומאטית של עובדי ממשלת א"י לשירות המדינה. אולם דבר זה אינו יכול לשחרר מבדיקה יסודית את טיב העובדים, והעובדים עצמם היו מעוניינים בה. בלי לפגוע פגיעה מינימאלית בישרם של העובדים, צריך להודות, שאנשים אלה עבדו

למסגרותיה, ודרשתי מתן רשות לכל אחד לערער ולהופיע בפני הוועדה. (שר-העלילה מ. שפירא: סוכם בוועדה, שכל נאשם יכול לדרוש שיומינו אותו). אם נכון מה שאמר שר-העלילה מר שפירא, שסוכם בוועדת השרים, שכל נאשם יכול לדרוש שיומינו אותו — צריך היה להודיע לו זאת. גם אני, אם כי הייתי חבר הוועדה, לא ידעתי זאת. פה יש כשלון אחר כשלון: אי-בהירות בוועדה בדבר מהותה, אי-בהירות בפרוצדורה, אי-בהירות בין השרים בדבר חובותיהם, והרי אנחנו מצויים על כבודו של כל עובד במדינה, שלא יפוטרו באופן בלתי מוצדק, אני הרגשתי את עצמי רע מאד בשבתי בוועדה — כשלא היתה בה הסכמה כללית, ולא היה בה חוק, שכל אדם שיפוטרי רשאי לדרוש שיומינו אותו; הרגשתי את עצמי כיושב — אולי אשתמש במלה קשה, אך כזו היתה הרגשתי — ב"פאנג-גאריקט", במשפט סודי. המשכתי בחב"רתי בוועדה, כי לא רציתי ע"י התפטרותי להפריע למהלך עבודתה. אבל כאשר ראיתי — לפי מה שנאמר בפסק-הדין של בית-הדין העליון — שצדקתי בעמדותי, הגשתי את התפטרותי.

יש להאריך את הזמן, כדי לתת לוועדות לסיים את עבודתן, כי בלי ספק עובדים הראויים לפיטורים. אני מניח, שהפרוצדורה צריכה להיות כזאת: כל אלה שנפסלו ע"י הוועדות מלהיות פקידים בממשלת-ישראל יעברו אוטומאטית כולם אל הוועדה העליונה, והוועדה העליונה, המועצת ע"י שר-המשפטים, תעניין בחומר, תשיע את כל אחד ואחד אשר רק ירצה להופיע לפניו כדי להצדיק את עצמו, והממשלה תחליט אחר-כך על אחריותה, לפי החומר שיהיה בידה. אנחנו כאילו דנים כאן ברוגז רב ובעמדת סיעות נגד סיעות, ואיננו רוצים להאמין למר רוקח, שגם הוא רוצה להגן על עובדים. זאת אינה שאלה של הגנה על עובדים, זוהי שאלה של צדק אלמנטארי. מי שנאשם על עוון, רשאי לזכות עצמו מן האשמה שמטילים עליו.

מ. גרובובסקי (מפא"י):

כנסת נכבדה, רצוני לשאול שאלה את יושב-ראש הוועדה מר פנקס. אם הוא מצא, שהיה משהו לא בסדר בתוך תהליך עבודתה של הוועדה, והוא דוקא חתם על החלטות הוועדה ופסקיהדין שלה — (ד. צ. פנקס: אני? השרים!) — הרי מוזר מאוד בשבילי לשמוע מיושב-ראש הוועדה מה ששמענו כאן. (ד. צ. פנקס: אני לא יושב-ראש ולא חתמתי אני הייתי אחד מחברי הוועדה). אני לא מתערב בעבודתה של הוועדה. הדבר, שאני מתערב בו בתור חבר הכנסת, זה מוסר ציבורי מסויים, שאי אפשר לשחק בו משחק חפשי כזה, כמו ששיחקו כאן.

לו שאלנו את דעת הקהל — ועל כך מסתמך כרגע מר ספיר — לפני תשעה חודשים, מה לעשות בפקידות ממשלת המאנדאט, לא קשה היה לקבל רוב הדורש, שיפטר רוב את כולם בלי משפט. אבל דוקא אנחנו התנגדנו למשפט-ליננט כזה. ואני חושב, שבזמנו של הוועד הלאומי וגם הסוכנות היהודית הוריעו ויעצו למנהל-העם — ואחר-כך לממשלה הזמנית — לקבל את עובדי ממשלת-המאנדאט לעבודה בלי יוצא מן הכלל. ויסכימו את החברים, המדבר רים כרגע בשם ה"צדק והבסולות", שחודאי יש מהמפוטרים שפוטרו גם בצדק. בלי להניח הנחה כזאת, ואין להניח דבר הפוך, שכולם צדיקים או שכולם רשעים. איני מתנגד אלא לסגנון הדברים, שהפך להיות בימים האחרונים מזיק בקשר לשאלה חמורה זו.

פגומים, והשירות יהיה לרעת המדינה. עוד בראשית עבר־זמננו חשבה הממשלה הזמנית, ובצדק, — וזה היה גם רצונו של הציבור — לטוהר את הפקידות הממשלתית מאלמנים שים בלתי ישרים. לפיכך חקקה חוק, נתנה סמכות לכל שר ושר לפטר כל פקיד או שוטף חוק תקופה מסוימת, מבלי לחת גימורים לכך. ובאמת ישנם פקידים ושוטפים, ובתוכם קצינים גבוהים, שפוטרו על ידי שר מבלי להיוקק לחקירה הנערכת על ידי כל ועדת־חקירה.

אך הממשלה סירבה, ובצדק, שמוטב שגוף נייטרלי שאינו מעונין בדוק את סגולותיו האישיות של כל עובד ממשלתי, ובכלל זה השוטפים. לפיכך מונתה ועדה, והועד־דה הוא עשה עבודה חשובה מאד, עבודה רבת ערך. היא הקדישה הרבה מאד מזמנה לבעיה זו, ושלחה את המל־צותיה ומסקנותיה לשרים הנוגעים בדבר. הוועדה חילקה את הפקידים, ובכלל זה השוטפים, לשלושה סוגים: סוג א' הוא הסוג של הפקידים הישרים והנאמנים; סוג ב' הוא הסוג שפגע מחמת תנאים מיוחדים ונסיבות מיוחדות, אך הוא נתון לתיקון, ולפיכך השאירה את הסוג הזה בידיו של השר, היינו, שהשר יכול לשקול אם לפטר את האיש, או להשאירו בשירות, אם להורידו או להעבירו למקום אחר; סוג ג' הם הפקידים, ובכלל זה השוטפים, שהוועדה מצאה אותם לפסולים.

מסקנות הוועדה נשלחו לכל שר ושר הנוגע בדבר. לא אגע בפרוצדורה שלפיה עבדה הוועדה. אם בית־המשפט העליון ביטל את פקודת ההדחה שניתנה על ידי שר־המשטרה לגבי 18 קצינים, הרי הדבר הוה נעשה על סמך נקודות חוקיות פורמאליות.

עכשיו, לאחר שפסק־הדין ניתן על־ידי בית־הדין העליון, החליטה הממשלה להישמע לפסק־דין זה, והקצינים שהודחו בתוקף ההודעה שנשלחה להם על־ידי שר־המשטרה, יוחזרו לעבודתם. אך אין זאת אומרת, שבוה תמה הפרשה. אם בין אלה יש אנשים, שבבחינת ישרים אינם ראויים לשרת במדינת־ישראל, אין זאת אומרת שעל ידי פסק־הדין הוה נעשו כשרים.

לפיכך יש צורך בהקמת ועדה, שתפעל לפי פרוצדורה מסוימת ושלפיה יוכל כל נאשם להופיע בפני הוועדה, לשמוע את ההאשמה, ותינתן לו האפשרות להגן על עצמו. ואם הוועדה תמצא את האדם לכשר מבחינת היושר שאנו דורשים מן הפקידות — הרי הוא יישאר במשטרה וימשיך בעבודתו. (מ. בג"ץ: האם זה יישמש תקדים לגבי ה־111?). עוד אני לזה. אני מדבר ברורות: אם הוועדה תמצא את האדם, שהופיע בפניה והגן על עצמו, לישר וראוי להמשיך בשירותו במדינה — הוא ישרת במדינה; ואם הוועדה תמצא, לאחר שתתן לאדם אפשרות להגן על עצמו, שאינו ישר — הרי גם חבר הכנסת בגין יסמוך את ידו על כך, שפקיד שאינו ישר, אין להחזיקו בשירות המדינה. זאת, היא הכרתי וזאת היא ההכרה הקיימת בלב כל חברי הכנסת.

הפרשה של 111 המפוטרים שונה במקצת מפרשת הקצינים. ההודעה, שנשלחה אל הקצינים, היתה מבוססת על המלצת הוועדה, ועל סמך זה הודיעו לקצין שהוא מודח. בית־המשפט מצא, שהשר הנוגע בדבר לא שקל את העובדות בעצמו — כפי שהסביר לכם שר־המשטרה — ולא מתוך ידיעת העובדות בא לידי המסקנה, שיש לפטר את האדם או להיחל, אלא על סמך העבודה שנעשתה על ידי הוועדה. זה אינו בהתאמה לחוק שהממשלה קבעה, ומשום כך ביטל בית־המשפט את ההדחה. אך ביטול זה

במשטר ביורוקרטי מותאם למשטר קולוניאלי, הבנוי לא על אותם היסודות, שברצוננו לבנות עליהם את השי־רות הציבורי שלנו. רצוננו, שעובדי הממשלה יהיו דוגמה להתנהגות אזרחית הוגנת לכל יתר תושבי המדינה, ומשום כך כל החמרה בענין זה היא טובה. עובדי המדינה יש־פועו על דמות מדינתנו הצעירה. אולם בענין כזה יש להתיי־שב תמיד את הבדיקה ע"י הכלל על בדיקה של פרט. ועל־כן יש לראות בוועדה ציבורית, שנבחרה בוודאי מתוך שיקול כוה, אנשים שלנגדם היתה רק המטרה הזאת. שר־החלך ושר בא, ומנגנון הממשלה לעולם עומד, ובו תלויה צורת החיים הציבוריים שלנו. גם ועדה ציבורית עלולה לשנות; ומי שרוצה למצות את הצדק, רשאי לטעון לוע־דתי־עיוורים ציבורית. איני מקבלת, שבדרגה הראשונה יפה לוועדה הציבורית הפירסום, מפני שאם נניח, כי עוב־דים אלה אינם כשרים לעבודה בממשלה. הרי משום כך אינם צריכים להיכרת מן החיים. עליהם למצוא את פרי־סתם במקום אחר, בשירות או בעבודה, שתכונת אלה שבגללן נפסלו, לא יעמדו להם למכשול. לכן אל יתבעו החברים פרסומת רבה סביב לוועדה זו. אולם עובד שנפסל ואין לו חשש של פירסום והוא מעונין דוקא בהופעת עדים ובחקירה רחבה יותר בענינו, צריכה להינתן לו האפשרות לכך.

אני חולקת על דעתו של שר־המשפטים, החושב כי הדעה הסופית בענין זה, אחרי ועדת־העיוורים, צריכה להיות בידי השר. דעתי היא, כי אם הנוגע בדבר מערער על החלטת השר שניתנה על יסוד חוות־דעת של הוועדה, צריכה להיות ועדת־עיוורים כזו, שבה צריכה להיות כשלב השלישי החלטה סופית. חושבני, כי כל הסערה שקמה, מקומה אינו כאן. ברור, שכל מפוטרי חושב, שנעשה לו עוול ועיוות־דין. אולם הסערה שקמה והחשד שהוועדה התיחסה בקלות־ראש ועשתה עבודה זו כריפוף — ודבר זה הוא מדיני־נפשות — כל הסערה הזאת אינה במקומה ואינה מועילה לענין.

צר לי לציינו, שמנהג חדש במדינה הונהג אתמול, כשנאסרו המפוטרים השובחים ומפגינים. אפילו אין אחוז אחד של צדק במחאתם של אלה, בכל־זאת מנהג חדש הוא במדינה לאסור שובחים ומפגינים, ובעיקר שאנשים אלה נאסרו למחרת היום בבתיהם הם. אסור שיחזור דבר מעין זה.

יש לתת לחוק זה, הנוגע לבדיקת עובדי הממשלה, את הארכה; אולם בתנאי אחד: עובדי הממשלה אינם יכולים להיות תלויים ועומדים בענין התאמתם לעבודה זמן בלתי מוגבל. לאחר גמר עבודתם של הוועדה, יש להע־ביר את כל אלה, שלא נפסלו ולא עוררו ספק, לחיים תקי־נים של עובדים רגילים. אין החוק זקוק להארכה, אלא לגבי אלה שבקשר להם התעורר ספק. אין מן הצדק להתיי־זיק את כל עובדי הממשלה במצב של אי־בטחון רק בגלל רצוננו לבדוק גם את עברם של אלה, שלגביהם היה ספק.

שר־המשטרה ב. שיטתית:

ארוני היושב־ראש, חברי הכנסת הנכבדים! הציבור שלנו ניוון מיזיעות המתפרסמות בעתונות. אני חושב, שמחובת הממשלה להביא בפניכם ידיעות על העובדות שקרו כפי שקרו. אין לי שום ספק, שכל אחד מחברי הכנסת רוצה לראות בפקידות הממשלתית, ובמיוחד בשוטפים, אנשים ישרים המשרתים את הציבור ואת המדינה בנאמנות. אם המנגנון הממשלתי יהיה פגום, הרי כל השירותים יהיו

תיהם, מוטב שימנו עורך־דין שיערוך להם תזכיר. הם נפטרו ממני בשקט ובהסכמה לקיים את העצה הזאת.

אחמול נודע לי, ששיב נערכה שביתת־שבת במשרדי המשטרה, והמפקד הכללי שוב פנה אלי כדי לקבל הוראות, אם לפעול בהתאם לסמכות שיש לו לפי החוק, או לא. אמרתי לו ברורות, שלאחר שהבטחתי לשוטרים שאטפל בענינם, ולאחר שאמרתי להם שתוקם ועדה — ואי־אפשר להקים ועדה תוך 24 שעות, כי הלא לזה דרושה ישיבת ממשלה, וישיבת הממשלה התקיימה רק היום, ואני אינני מוסמך לכנס את הממשלה, זה תפקידו של ראש־הממשלה, ואינני יכול לתבוע מיד מן הממשלה להקים ועדה — ובכן, לאחר ששוטרים הללו היו להם שתי פגישות אתי, פעם שעתיים ופעם שעה, ולאחר ששמעתי בסבלנות את כל אשר בפיהם, ולאחר שיעצתי להם עצות ישירות ונאמנות — אם גם אחרי אלה שוב העמידו אותי במצב של אי־יכולת לטפל בענינם, אין אני יכול למנוע מהמפקד הכללי של המשטרה מלהשתמש בסמכותו.

המפקד הכללי נתן להם זמן עד שעה קבועה. הם לא פינו את המקום, ובשעה שהמפקד הכללי רצה לפי החוק להשתמש בסמכויות שישנן בידו, עשו מעצמם שרשרת חזקה שאי־אפשר היה לנתקה בכוח. לסוף נאלצה המשטרה להשתמש בגאז מדמיע, או עזבו את המקום, ועלו על גג ושוב התלכדו לשורה כשרשרת.

המשטרה קראה את המשטרה הצבאית, שנתנה להם זמן להתפזר, שאם לא כן תיאלץ להשתמש בכוח. אחרי הזמן הקבוע התפזרו השוטרים והלכו להם.

היום אסרה המשטרה 25 שוטרים. היא האשימה אותם בהתאם לסעיפים שונים של החוק הפלילי, האשמות שני־דונים עליהן בפני בית־משפט שלום. שופט השלום, מר עמנואל מטלון, החליט לשחרר אותם בערבות. הם לא רצו לתת ערבות, ועל זה שיחרר אותם השופט על דעת עצמו, בלי ערבות, בתנאי שיופיעו בפני המושפט.

ועכשיו, חברים, אין לי שום ספק שכולנו, לא רק כל אחד מחברי הכנסת, אלא כל הציבור, רוצים לראות בפקידות הממשלה, ובפרט במשטרה, פקידות ישרה והוגנות. לפיכך יש צורך בהקמת ועדה, ואחם שמעתם שהממשלה החליטה על הקמת ועדה, משום כך יש צורך לאשר את הארכת החוק, שהממשלה הביאה בפניכם.

ח. לנדאו (תנועת החירות):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה! בדבר אחד אני מוכן — ובוודאי כל חזכרי הכנסת מוכנים כמוני — להסכים לדברי חברי־הכנסת גרובובסקי: שיש לטהר את המנגנון הממשלתי משחיתות כלשהי, סבורני, שמיותר כאן להזכיר אקסיומה זו, דרוש היה חוק מסוים, כדי לבצע את הטיהור, ולא אחזור על דברי שהשמעתי בישיבת הכנסת הקודמת בעת הדיון בסעיף זה.

אך על דבר אחד אחזור למען יובן כהלכה: החוק נוצל לא למען טיהור משחיתות, לא למען טיהור לשם טיהור, ועל סמך חקירה כנהוג, אלא הוא נוצל למען טיהור מפלגתי. ועל כך נדבר עוד.

כפי הנראה — לאור הוויכוח שהתנהל כאן — תמונה ועדה, שתבחן אל נכון, בדרכים מקובלות, את טיבו של המנגנון הממשלתי. בפני ועדה זו יופיעו בוודאי עוד רבים, ויופיעו, על רקע ישיבת לגבי אתר, שלא להא לא לגבי אלה שלא פוטרו. יש בי אלה, כי הדרך, בה בוצע חוק הפיטורים, הביאה את הממשלה, ביוזמים או בלא יוזמים, לחפות על פקידים — ולא מועז מספרם — אשר חקירה

לא מנע את האפשרות, שאותם הקצינים יופיעו בפני ועדה, שתבדוק את כשרם ואת תכונותיהם האישיות.

ובנוגע לשוטרים האחרים, אליהם נשלחה הודעה אחרת, לא באותו סגנון. כשהשוטרים הללו קיבלו את ההודעה דעה ב־6 לח. ז. באו כ־80–90 שוטרים לשלכת־החקירות במטה הנפה, וערכו בה שביתת־שבת. אני חושב, שכל אחד מחברי הכנסת משיג ומבין, שאם 80–90 אנשים יושבים בלשכת החקירות במשטרה, אין הלשכה יכולה לעבוד ולפעול. אפשרותה הפיזית של העבודה נשללה ממנה. מה דרשו השוטרים הללו?

הם דרשו, שמפקד המשטרה הכללי יופיע ויאמר להם, משום מה פיטרו אותם, ומשום מה לא חזירם לעבודה. המפקד הכללי של המשטרה היה באותו יום חולה שוכב במיטתו. הוסבר להם, שאין המפקד הכללי יכול לרדת ממיטתו ולבוא אל המשטרה, אך הוא מוכן לקבל מהם משלחת אל ביתו, כדי לשוחח אתם על כך. הם סירבו והמשיכו בשביתת־שבת. המפקד הכללי פנה אלי ושאל, אם הוא יכול להשתמש בסמכותו, וסמכותו היא להשתמש בכוח כדי להוציא מתוך רשותו אנשים שעשו בה שביתת־שבת. לא רציתי שהמשטרה תשתמש מיד בכוח כדי להוציא שוטרים שעבדו במשך שנים רבות במשטרה, ואמרתי: אני מוכן לקבל משלחת מתוך השוטרים. ומיד התקשרתי עם המשטרה, דיברתי עם אחד מראשי השוטרים השוכחים במקום, ואמרתי לו, שהוא יכול לבוא אלי ביחד עם שנים מחבריו, כדי לשוחח אתי, וכדי להביא בפני את עצומותיהם. באו השלושה אנשים, והראו אתי ארץ לא פחות משעתיים. הייתי סבלן במידת הסבלנות הרבה ביותר, והסברתי להם, ששוטרים שאחד מיסודות עבודתם היא משמעת, אינם יכולים לפרוק מעליהם את המשמעת תוך עשרים וארבע שעות לאחר קבלת מכתב פיטורים. הם הביאו בפני את עצומותיהם ואמרו, שלא ניתנה להם אפשרות להופיע ולהגן על עצמם, וביקשו שתוקם ועדה, כדי שיוכלו להגן על עצמם בפניה ולשמע, במה מאשימים אותם. הם ביקשו שבאותה ועדה יהא משקיף מטעם השוטרים; לא חבר, אלא משקיף. כן ביקשו, שראש־הממשלה מר בן־גוריון יקבל מהם משלחת לראיון. נוסף לכך ביקשו להחזיר אותם מיד לעבודה.

ביחס לבקשתם להחזרה לעבודה, הסברתי להם, שאין מה לדבר על כך, כי זו היתה החלטה, ומבלי שיהא מוסר אחר מחייב, אין לבטל החלטה זו, כי זו היתה החלטה הממשלה. ביחס לראיון עם ראש־הממשלה אמרתי, שאביא את דבריהם בפני ראש־הממשלה יחד עם דרישתם לוועדה. אמרתי להם, שתוקם ועדה, שבפניה יוכלו להופיע ולהגן על עצמם ולשמע במה מאשימים אותם. ועל זה ביקשו זמן עד שעה קבועה כדי לדון ביניהם ולהביא לפני מסקנותיהם. נתתי להם זמן, וצויתי לא להשתמש בכוח, אלא לתת להם מקום בתוך הבנין כדי להיוועץ ולהביא לפני את מפקדותיהם. בשעה הקבועה שוב הופיעה המשטרה; אמרתי להם, שראש הממשלה אינו יכול לצערו לקבוע להם ראיון, כי זמנו אינו פנוי. היו לו אז ישיבות עם אנשים שונים שחיו לו במקום. הסברתי למשלחת, והם הבינו, שבתורת שוטרים הם ממושעים ועליהם לעזוב את המקום. כולם התפזרו בשקט.

למחרת אותו יום שוב הופיעה לפני משלחת, וגם הפעם קיבלתי אותה. ושוב הביאו לפני טענות. יעצתי להם ללכת בדרך הנכונה. אני כבר לקחתי את הענין ביד, ואתבע מהממשלה שתקום ועדה — ואת הבטחתי קיימתי. אמרתי להם, שבקשר לראיון ילכו בדרך שיעצתי להם. ושוב יעצתי להם, שאם אינם יכולים להגיש את עצומי

פנסק, חבר ועדה זו, סיפר לנו היום את אשר העליתי אני בישיבה הקודמת — כי דרש, שהוועדה תזמין את הנאשמים; אך לא נענו לבקשתו. ואני יודע, למה לא נעתרו לבקשתו; כי מגמת הביצוע של החוק היתה להיפטר לא רק מפקידות מושחתות, אלא בעיקר מיריבים פוליטיים. על כן לא קראו לנאשם ולא השמעו בפניו את אשמתו.

אשר לפקידים המושחתים, עליהם אין בוודאי ויכוח. אין איש עושה וגם לא עשה כל נסיון להשאיר את הפקידות המושחתות במנגנון הממשלתי. אך אביא לכם דוגמא: היום קיבלנו מכתב מכמה מעובדי הדואר שפוטרו, ובו נאמר: „פיטורים אלה נקבעו לפי דברי מלשינים מוגים לב, שלא היה להם האומץ לגלות את זהותם, בלי שניתנה לנאשמים אפשרות להגן על עצמם“.

רבותי, הדרך שבה ממציא הש"י את האינפורמציה היא דרך הפחדנות הגדולה ביותר וחוסר-אומץ-הלב המאכזב. סמאלי, אנו יופיע האדם המאשים את מישהו ויגלה בפניו את אשמתו. מהיכן לקחה הממשלה פרוצדורה של אנונימיות? האם נסכים לעשות טראנספלאנאציה של הנוהג המוכר הזה לארצנו?

ועוד תופעה אחת. אני רוצה לגנות בצורה החריפה ביותר את האופן ואחר הצורה שבה השתמשה הממשלה לגבי פקידי הממשלה השוכחים. יגיד לי חברי-הכנסת לוביאניק, המכנה את שכיחת עובדי הממשלה בשם אנארכיה, האם היה שולח משטרה נגד עובדים השוכחים שכיחת שבת במפעל כלשהו, ומצוה עליה להשתמש נגד השוכחים בפצצות מדמיות ובגז? לא שכחנו אותן הפצצות המדמיות שבהן השתמשו קלגסים בריטיים נגד מעפילינו. מחינו אז על הנוהג הפושע. היכן נשמע על פיטורי עובד תוך 24 שעות ללא הודעה מוקדמת וללא מתן נימוקים?

חברי הכנסת, יש לחשוב רבות, לחשוב היטב על הדרכים אשר מפלגה מסויימת בישראל מציעה לנו לקבלן כנוהג חדש וזין בישראל, בוודאי טעו השוטרים השוכחים, שלא תלו שלט על הבנין המשטרה: „כאן הוכרזה שביטה“, ייתכן, שאז לא היו משתמשים נגדם בפצצות מדמיות.

הצעתי הראשונה: למנות ועדת-חקירה פארלאמנטאריה אשר תחקור ותקבע מי נתן את הפקודה, ועל יסוד מה, להשתמש בפצצות מדמיות וגזאים נגד עובדי ממשלה, השוכחים שביטת-שבת.

החבר פה פחות או יותר, שהממשלה ראתה בעצמה כי שגתה בדרך פיטורי עובדיה, והיא גם מכירה בצורך תיקון המעוות. אבל אם כך נהיה נא עקביים וחוזק מההוראה במשנה שנעשה, נוציא גם מסקנות. אני מציע:

א' — לא להאריך את תוקף החוק המוצע.
ב' — לבטל את פיטוריהם של עובדי הממשלה, שפוטרו על יסוד המלצות הוועדה, שפעלה בניגוד לכל נוהג הוגן.

ג' — למנות ועדה פארלאמנטאריה, שבפניה יובאו ההאשמות נגד עובדי הממשלה. הוועדה תזון בחומר ותקרא כל עובדי-הממשלה, שהובאה נגדו האשמה, להעיד בפניה ולענות על האשמה.

כונתה, שהוועדה לא תזון בעובדים, שכבר פוטרו בלבד, אלא גם במסרים נוספים, אם תהיה דרישה לכך.

א. אלישר (הספרדים):

אדוני היוזם, חברי-הכנסת, גם אני מצטרף לדעתם של כל החברים הדורשים סתירה. לא ייתכן שלא יבוא

מדוקדק היתה מוכיחה, כי גם בתים וגם מגרשים להם, כי מושחתים הם — ובכל זאת לא פוטרו. לו נשאלתי: למה לא פוטרו? הייתי משיב: אותה המגמה, שהנוהג ע"י הממשלה ביסודו של החוק הזה בשמשו מסווה לשם סתירה מפלגת, לשם הרכבת מנגנון מפלגתי במדינתנו, היא שחפתה גם על הסוג ההוא של פקידים, שלא יפוטרו. זכינו לשמוע היום על אופן הרכבת הוועדה, שבחנה בתל-אביב ובדרום את אופי עובדי הממשלה, שמענו פרטים על צורת עבודתה, ובישיבה הקודמת העליתי גם בעיה זו על-סמך אינפורמציה, שקיבלתי בארוח מקרי.

ושאל אני: היכן ראתה הממשלה פרוצדורה דומה לזו שהנהיגה בוועדה, שבאים וחותכים דינו של אדם שלא בפניו? שואל אני את חברי הוועדה: איך לא נקף אותם מצפונם בהתוודותם תו על מצחו של אדם, תו של פושע ומושחת בלי מתן אפשרות להשיב ולהתגונן? הן יבין כל ברי-לב, כי אם מתנהלת חקירה, שהרקע שלה הוא שחיתות, ועצם דבר החקירה ידוע בציבור, ואם יפוטרו אדם, כתוצאות החקירה, יפוטרו לא בלי יסוד אלא בגלל הימצאו מושחת, — לא יישארו הדברים בגדר סוד. הן מתפרסמים שמות, נמצא אדם מועק לא עמוד קלון, ולע"תם על לא עוול בכפי, כי נתן להם סמכות כזאת?

פסול הוא הנוהג ונספד, ובוודאי אין זה מקרה שהממשלה נוטה סוף סוף להסכים גם לוועדת-עירעורים, אם כי לצערנו, אחר שהודבקו „התיות“, לולא הועלתה צורת הפיטורים, היתה הכנסת עוברת לסדר-היום ועל-ידי הרמת ידים של רוב מיעוט היתה מעניקה את הסמכות לממשלה לחדשים נוספים לנהוג בדרך בה נהגה. מה היה אז? רבותי, חברי כנסת, במקרה זה לא היתה הממשלה בוודאי חושבת על ועדות-עירעורים, אלא מוסיפה לאשר ולבצע את מה שהוועדה הזאת היתה מביאה בפניה.

חברי-הכנסת: גרובובסקי שואל לתומי, למה מגינים אנו בעקשנות כזאת על עובדי הממשלה שפוטרו. בוודאי, הן לא שמעתי, שהחבר-הכנסת גרובובסקי או חברי-הכנסת לוביאניק עלו על הבמה הזאת וטענו נגד הנוהג המזוהר בסתירה למנגנון. אין גם צורך, לדעתי, לתת מעל הבמה הזאת שיעורים לממשלה, איך מציעים בצורה הנאותה בקורת של מנגנון ממשלתי לשם סתירה. יש לזה נוהג, יש לזה פרוצדורה, יש לזה צורה מקובלת והגונה, ואם לא נהגו כפי שדרוש, יש כנראה דברים בנו.

שמעתי גם על עובדה אחרת, שפשוט קשה לי להבינה. אני יודע, ששרים חתמו על פיטור עובדים במשרדיהם נגד רצונם. ייתכן גם שמחיר כזה נדרש משרים לשלם תמורת ישיבה על כסא בקואליציה: לחתום נגד מצפונם ונגד הכרתם. אולי ילמדנו הם, איך אפשר להשלים עם תופעות כאלה?

ואשר לוועדה — היא ישיבה וקיבלה אינפורמציה, וכפי ששמעתי פה משרי-המשפטים, הוא סבור, כי היא קיבלה אינפורמציה ממקור מוסמך — אינפורמציה נאמנה. לא פירשו בפנינו, מה היו המקורות, הרשונים, חברי הכנסת, גם אם הצנוורה פוסלת את הופעתו של השם המפורש של אותו מוסד בעתונות, לומר לכם, שהמקור הוא הש"י. ומי כמוני יודע את טיבו של הש"י. על גבי הרגשתי אותו. מבשרי חזיתי אותו. יש הגבלות מסויימות בתוקף קיומו של מילון פארלאמנטארי, ולא אוכל להשתמש באר-תם המושגים, שהיו מציינים ומבהירים את מהות הש"י. על פרשת החריפה היא אינני חושב לחזור הפעם. הש"י היה איפוא מספק אינפורמציה, והוועדה ברוב תמימי-תה — אני מוכן להניח, שזו היתה תמימות ותו לא — קיבלה את האינפורמציה כמטבע כשרה. וחברי-הכנסת

ועדה, אלא המחלוקת היא רק בזאת, איוו ועדה, ועדה ציבורית או ועדה פארלאמנטאריה. אני מעדיף ועדה ציבורית על ועדה פארלאמנטאריה, מתוך נימוק פשוט מאד. ועדה פארלאמנטאריה ממנים, כשיש ענין מיוחד לבירור במשך זמן קצר. הוועדה הקודמת עבדה במשך עשרה חדשים. הוועדה שתמונה עכשיו, אם תרצה לגמור את העבודה במשך חדשים או שלושה חדשים, כפי שדורשת הממשלה, תצטרך לעבור כמעט יומם ולילה מפני שיש לה לבדוק כאלף עובדות, את 233 המקרים שכבר נבדקו, ועוד 900 עובדות שעדיין לא נבדקו. אם נושיב ועדה פארלאמנטאריה, הרי חברי אותה הוועדה יהיו אבירי דים בשביל הכנסת במשך אותם החדשים, וזה יהיה חסרון לכנסת. (פ. ל. ב. א. נ. י. ק. : אולי יהיה בזה ריחוק לכנסת...) כל חבר הכנסת הוא מאד חשוב בשביל עבודת הכנסת, ואינני רוצה להרוצי אותו לזמן רב כזה מהעבודה הנורמאלית של הכנסת. ולכן אני פונה לכל אותם החברים הרוצים בוועדה פארלאמנטאריה, שיסכימו למינוי ועדה ציבורית ע"י הממשלה, ואני בטוח כי יש די אנשים הגונים וישרים, נוסף לאלה שכבר עסקו בענין הזה, שיוכלו להוות את הוועדה.

מתוך פסקהדין של בית'הדין העליון יש להסיק רק מסקנה אחת על הפרוצדורה בעבודת הוועדה. הפרוצדורה צריכה להיות, שהוועדה תקבל הנראה מהממשלה, שהיא תשמע את הצדדים ותתן אפשרות לכל אחד שרוצים לפסול אותו — להוכיח, להשתתף בחקירה ולהגן על זכויותיו.

ז. גלוסקא (התימנים) :

אדוני היושב'ראש, כנסת נכבדה ! אני שמח שהפעם אני עומד על במה זו ומגן על סתם אזרחים של מדינת ישראל, אני מתכוון לאזרחי מדינת ישראל ולא דווקא תימנים. נהוג היה, שהייתי מגן רק על תימנים. בשאלה זו לא יכולתי לשבת על הכסא ולשמע דברי אחרים, ולא להביע את דעתי בקשר לזה.

כבר דובר הרבה עליידי אלה שקדמוני בענין פיטורי קצינים ושוטרים. ואלמלא הכרתי אחדים מהקצינים והשוטרים שפוטרו, לא הייתי עומד על במה זו ללמד זכות עליהם. הכרתי את הקצין סופר, ועוד הרבה כמותו. אני יודע את מסירותו למדינה, בזמן שהייתה עדיין תחת משטר זר, ולו ניתנה לו האפשרות להופיע ולהגן על עצמו, לא הייתי כאן מגן עליו.

שר'המשפטים שלנו מבסס את רוב ההצעות של החוק על פי חוקה ממשלתית זו או אחרת. ואם כן הדבר, מדוע באמת לא יונהג אצלנו בית'דין ציבורי, שידון בענינים כאלה, בית'דין שיתמנה מתוך האזרחים עליידי בית'הדין. לא אאריך בדברים ואציע שתי הצעות : (א) שהוועדה, הדנה בפיטורי השוטרים והקצינים, תתמנה עליידי הבית הזה ולא עליידי הממשלה, כיון שהממשלה היא צד בדבר ; (ב) שהוועדה תהיה תציע חוק שיחייב את בית'הדין העליון שלנו למנות בתי'משפט ציבוריים בקשר לכל המקרים הציבוריים, ויבטל את מנהג הוועדות המתמנות עליידי הממשלה עליידי שר זה או זה, ויתחיל במנהג שבתי'הדין ממנים בתי'משפט ציבוריים, הנקראים בשפה האנגלית "ג'וריי".

ה"ר ז. ניר'רפאלסק :

אני מבקש את חברי הכנסת, שהציעו הצעות, להגיש לי אותן בכתב. הצעות שלא תתקבלנה בכתב — לא אצביע אותן.

טיהור, הדבר הכרחי. רצוני לפנות לשר'המשפטים ולהגיד לו, שהסערה אשר קמה בישראל נובעת מדבר טבעי ופשוט מאד : אין הקהל הישראלי רגיל לא בחוק הרומאי, היווני והצרפתי ; אבל כל בר'בירב שישב בחדר או בישיבה ידע את מאמר התלמוד הפשוט ביותר האומר : „אין חבין לאדם שלא בפניו". זהו יסוד'היסודות של המשפט היהודי ושל הצדק היהודי לכן כל הפיטורים שבאו, כאילו באו על רקע של שמיעת חקירה. לא היתה כל חקירה, היתה האשמה ולא ניתנה כל אפשרות לנאשם להצדיק את עצמו, לחקור את המרשע, ומכיון שכך, חל מה שחל ובית'הדין העליון נתן את פסק'דינו. אין אני מקבל את דברי שר'המשפטים, כאילו בית'הדין העליון האשים לא את הוועדה, אלא האשים את הממשלה. בשבילי זה היינו'הדין : בית'הדין העליון האשים את הממשלה, שמינה תה ועדה שתוציא לפועל את החוק שלא כחוק ! שמעתי מפי עורך'דין, שהיה נוכח בשעת הוויכוח במשפט, שהתובע מטעם המשרה, מטעם הממשלה. הודה שלא כל הפיטורים היו רק על רקע של שוחד, או על רקע של אי'צדק בעניני'כספים, או אי' נקיז'כספים. רבותי, 26 או 25 עמודים נכתבו ע"י בית'הדין העליון, והבית הזה צריך להיות מאושר שיש לנו בית'דין עליון כזה אשר ישב ונתן פסק'דין, ישב ועבד וטרח, ולא נרתע מלהוציא פסק'דין של צדק ויושר — אף נגד הממשלה ! אשרינו שזכינו לכך !

אני מציע הצעות פשוטות. לא ייתכן, שהממשלה תישאר בלי חוק אף לרגע אחד. אני מציע להאריך את החוק, ואת החוק הזה נאריך כדי שלא תהיה אנארכיה. אבל דבר אחד הכרחי והוא, שעם הארכת החוק תוקם ועדה פארלאמנטאריה, שתחקור את הפקידים ; ועדה פארלאמנטאריה, כי אחרי דבריו של מר פנקס, חבר'הכנסת שהת' פטר מהוועדה, נוסף לפסק'הדין עצמו, יש כבר הוכחה למדי, שהוועדה אינה יכולה עוד להמשיך בעבודתה. לכן, יחד עם הארכת החוק תיבחר ועדה פארלאמנטאריה אשר תחקור את הפקידים. בינתיים יש לבקש מהממשלה לבטל את כל הפיטורים שחלו, עד שתהיה אפשרות לאותם הנא' שמים אשר פוטרו להשמיע את דבריהם בפני הוועדה החד' שה, הוועדה הפארלאמנטאריה, לתת את הזכות לנאשם להופיע ולו'החקר ולחקור את העדים המעידים נגד הנאשם. דבר נוסף : על הכנסת לפנות לקהל ולמצפוננו, שלא יירתע מלתת עזרת בפומבי נגד פקידים אשר לדעתו ישנה אשמה בהם, כי בגורל מדינתו הדבר, מדינתנו הצעיר'ה !

ז. ורהפטיג (החזית הדתית המאוחדת) :

פסק'הדין של בית'הדין העליון הוכיח לנו, שיש דין ויש צדק בישראל. ואני סבור שכולנו שבעי רצון מכך, כי הענין שנדון בכנסת בשבוע האחרון, נמצא לו עכשיו פתרון'מה עליידי פסק'דין זה. אני מקווה, כי הממשלה תוציא את כל המסקנות מפסק'דין זה. והמסקנות הן שהממשלה צריכה עכשיו להושיב ועדה ציבורית, ולע' שות את הבדיקה מחדש של כל אותם 233 מקרים שהיו בפני הוועדה. לא חס'ושלום בגלל זה, שאני מטיל ספק כלשהו בוועדה הציבורית שהייתה קיימת, אלא פשוט מפני שחוקה על אדם שהוא עומד על דברו הראשון, ומכיון שהוועדה הזאת פסקה, היא אינה יכולה שוב פעם לבדוק מחדש.

אבל אני רוצה להזהיר בפני ניסוח הענין. מדברי הנואמים ששמעתי כאן יוצא, שכולם מסכימים שתהיה

ב. רפטור (מפ"ם):

נראה לי, רבותי, שאם נתגלגלה לכנסת זכות להגיד משהו לממשלה בענין העובדים של ממשלת א"י, הרי יוכל רוב הכנסת להתאחד במסגרת ובהחלטה שעלינו לקבל ע"י בחירת ועדה פארלאמנטאריה או ציבורית, שתבחן את החומר הקשור בזכויותיהם של עובדי ממשלת א"י. מה שנעשה בארץ בימים האחרונים ע"י הכוח הממלכתי, הכוח המשטרי והצבאי, זו היתה הסיבה להבאת הענין הנוון לכנסת ולזירוז הדיון בו. בלי כל קשר לוויכוח ולכשרו וישרו של המנגנון הממשלתי וקביעת דמותו, נראה לי, כי ההופעות שקרו בימים האחרונים ובתוכם גם מה שקרה לגבי השוטרים המפוטרים, והמעשה ביפו שנוכר גם בשאלתה של חבר הכנסת מר בן-אהרן ל"שר-הבטחון ותשורתו, כי המושל הצבאי בשטח ענה, שהדבר לא היה ולא נברא; התנהגות המשטרה שהשתמשה בגזים, התערבות המ"צ נגד אזרחים ונגד עולים ביפו, כל מה שקרה בארץ — מחייב את הכנסת להזהיר את הממשלה ושריה, המשטרה ושלטונות הצבא, לבל ילכו בדרך זו, בכל אופן לבל ינהגו בקלות בדרך זו, ודאי, שהממשלה צריכה להגן על החוק והסדר. אבל ישנם דרכים, שאינם הולמים את השלטון והמשטרה — ויש בהם פסול. עלי להזהיר את שר-המשטרה, שהוא ומפקח-המשטרה יסקלו היטב נסיבות ומקרים וימנעו במידת האפשר משימוש באמצעי כוח, המזכירים לנו הופעות חמורות, שנגרמו ע"י שלטון-הדיכוי הבריטי. אין מעשים אלה מסיפים כבוד לממשלת ישראל, למדינת-ישראל ולכנסת נכבדה זו. אני מקווה, כי כתשובה לשאלתה של חבר הכנסת בן-אהרן, בקשר למעשי המשטרה הצבאית ביפו, יש לבחור ועדה פארלאמנטאריה, שתבדוק היטב אותן הדיעות או השמועות שנקראו בכנסת. כבוד הממשלה וכבוד הכנסת מחייבים, שמקרים כאלה לא יחזרו, ושנעקור את הרעה. במידה שצריך להגן על החוק יש לעשות זאת. אולם צריך לדעת איך להשתמש בחוק, ולא להפקיר תושבי ארצנו ואזרחים.

רבותי, שאלת מנגנון המדינה, קביעת מנגנון העובדים וצורת קבלתם, טרם נפתרה. איני יודע, אם יש יסוד לשמועות המתהלכות בארץ, כי דבר הכניסה למנגנון המדינה הוא ענין של כריסטי מפלגת, אם דבר זה נכון, הוא ענין חמור וקשה מאד, ואני מקווה, שתכנסת תחוקק חוקים, שבאמצעותם תמנע שמועות וידיעות כאלה. סעיף זה עומד על הפרק זה 6—8 חדשים, ועדיין לא נמצא פתרון, ורצוי שנחיש את הברור.

שמעתי בפליאה את דברי מר רוקח האומר, שקשה לו לעבור לסדר-היום בלי תגובה להתנהגות הממשלה, ודברי מר ספיר בנוגע לצדק. אינני מזלזל בגישה צודקת וביישוב, אולם הפליא אותי מאד הדבר, שהאדונים רוקח וספיר מגינים כאן ובצורה כזאת על עובדים. הייתי שמח מאד, אילו בכל הפרובלימה של הגנת עובדים, זכויות עובדים ועצמאות עובדים, היו האדונים רוקח וספיר והחוג שהם מייצגים, מדברים אחרת. אני מודאג מאד, שדוקא מר ספיר מגן על עובדים שפוטרו לאחר מסקנות ועדה מוסמכת. בוודאי שיש צורך לבדוק באופן צודק, אני יודע, שיש אנשים שאין להן אומץ להופיע ולספור ידיעות. למר לנדאו, נציג חרות — אצ"ל, הייתי רוצה לומר, שהוא מכל מקום אינו יכול לדבר כאן על משפטים ועל הפקרות. אם יש מי שרשאי להעלות בוכרונו משפטים שהיו בארץ-ישראל ללא מרות לאומית, ישובית, ללא בית-דון — וגם בארץ-ישראל — משפטי-מות — הרי לא מר לנדאו רשאי להופיע כאן.

אשר לשאלה הנדונה: ענין מנגנון המדינה, כשרו וישרו, מניעת קרופוציה והנהלת משק-מדינה בריא — הם בנפשנו. כל הכבוד והזכות לאותם אלפי עובדי המדינה, ששירתו את הציונות ואת המפעל היהודי עשרות בשנים והיו נתונים למשטר שוחד וקרופוציה בימי שלטון הפקידות האנגלית. מחובתי לציין, שלא רק עובדים אלה נכשלו; אולי חוגים אחרים, שלא עבדו במנגנון, נכשלו לפעמים יותר מהעובדים. עלינו לבנות עתה מנגנון-מדינה ישר, נאמן, מסודר, ממלא שליחותו וכשרונו, ואם נבחרה ועדה מוסמכת ואחראית — מחובתנו לקבל מסקנותיה. שמענו מפי שר-המשפטים את שמות חברי הוועדה — ואין פעולתה קשורה למקרי הימים האחרונים, להתנהגותם של המ"צ והמשטרה כלפי איש או ציבור זה או אתה. פעולת הוועדה היא יותר יסודית, וכל חלקי הבית מעונינים בחוות-דעתה ובמסקנותיה. חשוב, שלא נחשיד אותה. לאלפי עובדים ניתנה אפשרות להוכיח את צדקתם; ייתכן, שהיתה טעות, ויש צורך בתיקון; אם אפשר, צריך לתקן. לפנינו הובאה הצעה להקמת ועדת-עירעורים, למען תשמע הערות נוספות, כדי למנוע חשדות וחששות שנתעוררו.

שר-המשפטים דיבר על הדיון, שהיה בוועדת-הפנים, על ההצעה של חברי משה סנה האומרת, שכל הפקידים שנבדקו זכאים לקבל מיד כשאוטוס רגיל, ואלה אינם תלויים עוד בשום ועדה, בשום אירגון ובשום מוסד; אולם כל הפקידים, שנפסלו או ייפסלו ע"י ועדות ציבוריות, רשאים להופיע בפני ועדה עליונה ולהשמיע עירעור-ריש, ופסקדין הוועדה יחייב את השר. אם שר-המשפטים מקבל הצעה זו, סבורני, שאין לנו לעסוק בבירורים נוספים, אלא לקבל הצעה זו ככסיס שהוצע בוועדת-הפנים. אני מקווה, שההצעות שהשמעתי אני וכן חברים אחרים לגבי האוירה הציבורית — הממשלה תשים להן לב כדי למנוע הופעות נוספות; דבר זה חשוב לטובת הבית, לטובת הממשלה, לטובת המנגנון ולטובת כולנו.

א. כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):

אלמלא גרם המקרה, שהממשלה נזקקה להארכה קצרה של החוק ושל הסמכות בענין פקדי המאנדאט — כלום היה מר רוקח עולה לדוכן זה ופורש כפיים של צדק על כמה פקידים ותיקים שפוטר ע"י שר-התחבורה? אמנם, התרשמתי מנימת הכנות וההתרגשות של מר רוקח; אבל חושבני, ששירת דוב היה זה לעשות פומבי לענין פרטי זה בטרם ניתנה לאותם אנשים הזדמנות לערער על כך ולתת לעירעורם מהלך משפטי, פנימי, ולא עירעור פארי-לאמנטארי. (י. ר. ק. ח; איהו שמות מסתרי? לא קראתי בשמות 1). ברגע שדיברת ראתי באיזה דוקומנט שמות, וחשבתי ששמעתי. אני מבקש סליחתך.

וכן לגבי הקצינים המפוטרים. אלמלא אירעה זו של הפקרות — שיש אולי פני שמעוניין לטפח אותה — כלום היו שוטרים נוקטים בדרך זו של הפגנת-כוח, במקום להסתפק בכמה וכמה דרכי בירור ועירעור, ביניהם גם סדרי החוק הבריטי שירשנו אותם, ושמאפשרים ללכת עד לשלב האחרון של צו על תנאי נגד עירעור הדין? סבורני שהם נקטו בדרך זו, כיוון שהם חושבים, כי תמיד יימצאו אצלנו כוחות, המוכנים לפרוש חופה מסולפת של צדק וישר על פני מעשים מגונים. ואם אני מזכיר אירעה זו של הפקרות, הרי גם המעשה בחיפה ברובע הערבי וגם המעשה של השוטרים בתל-אביב מן המידה שגרמו אותנו לחשוב כמה מחשבות נוגות, יהיהרו בכך גם אותם

מעמידים את המדינה לפעמים בפני עובדות מרות ומכ- תימות ביותר. אני מתכוון בין השאר לפעולה האחרונה, שבוצעה נגד השכונה הערבית בחיפה בהשתתפות כמה אנשים שיש להם תפקיד חשוב בצבא, והפעולה נעשתה במאורגן ע"י אנשים אלה יחד עם הנתונים לפיקודם. אני חושב, שלא יהיו חילוקי-דעות בכנסת בדבר הצורך לגנות באופן החריף ביותר את "הפעולה" ולהעמיד לדין את כל האחראים לפוגרום השפל, אשר בוצע בשבוע בשכונת ואדי ניסנס בחיפה (ק ר י א : זה לא פוגרום, פוגרום נעשה בעזרת הממשלה !). פוגרום הוא פוגרום גם אם הוא בלי עזרת הממשלה ! פוגרום פירושו התנפלות אכ- זרית של אנשים בלתי אחראיים על אוכלוסיה שלווה. אנחנו היהודים, שלחמנו דורות רבים נגד פוגרומים, חייבים להיות נגד פוגרום על אוכלוסיה שלווה באופן עקרוני, גם אם הפעם, לצערנו, המבצעים הם יהודים. (ק ר י א : זה עשו זאת 5—6 יהודים, זה עוד לא פוגרום ! ק ר י א : אתה משמיץ את הישוב !). אני חושב, שדווקא רוב הישוב היהודי גילה עמדה נכונה בשאלה זו, עליו להעמיד לדין אלמנטים בלתי-אחראיים, למען מדינת-ישראל, למען טו- הרה, למען השם הטוב שלה. קריאות-הביניים האלה עושות שירות דוב לענין שהן מתכוונות אליו.

בשאלת הפיטורין ממנגנון הממשלה. אנחנו חושבים, כמו רבים מן הצירים, שנכונה הדרישה מצד אלה המהפ- טרים המבקשים שיניחו להם ההכוח להגשת עירעור לפני ועדה מיוחדת, חדשה, אם כי אנו תומכים בדרישה זו, אין זה צריך ליצור את הרושם שעצם הטיהור ועצם פעולת היועדות לא יהיה בסדר. אני חושב, שהרוב המכריע יסכים, שבתוך המנגנון של ממשלת המאנדאט היו חוגים, אלמנטים, אשר ראויים לפיטורים, ויותר מזה : אני חושב, שישנם כאלה שלא רק שצריך לפטרם — כפי שנכון עשתה הוועדה — אלא צריך היה לפחות אחרים מהם להעמיד לדין מחמת אותן הסיבות אשר גרמו לפי- טוריהם.

אין זה מונע, שייתכן וישנם מקרים שצריך לדון עליהם מחדש. אך זה לא צריך לשלול את עצם הצורך והנכונות של פעולת הטיהור של המנגנון הממשלתי אשר הורשה לנו ממשלת המאנדאט.

אך אם יש לי טענה, הרי היא נוגעת לצד ההפוך של הבעיה. נדמה לי, שבכמה וכמה משרדים פעולת הטיהור לא בוצעה בהיקף המתאים. קשה להבין לפעמים למה פוטר קצין איקס ואיגרק, בה בשעה שאחרים הראויים לפיטורים לא פוטרו. אני חוזר על הבעיה הזאת שנית בכנסת, מפני ששר-המשפטים, לצערי, לא ענה לי על כך בפעם הקודמת, לא בחיוב ולא בשלילה. אני חוזר ושואל את השאלה הפשוטה : בתוך מנגנון המשטרה של מדינת-ישראל — אני חושב שלכל הדעות — קיימים גם כיום, גם לאחר פעולת הטיהור של הוועדות, לפחות כמה קצינים הנאשמים ברצח סיומה מירויאנסקי, והנאשמים יחד עם זאת גם בעינויים של רבים אחרים — בשירות הבריטים. אני שואל : כיצד ייתכן, שמסקנות ועדות-הח- קירה המיוחדות בענין מירויאנסקי לא הובאו עדיין בשום צורה, לא לציבור, לא לכנסת ולא לאף אחת מוועדותיה. נדמה לי, שאין זה ענין רק של ההצגה השפל של סיומה מירויאנסקי. ישנם עשרות אנשים אשר עונו במשטרה הבריטית עליידי אותם הקצינים ועליידי אנשים נוספים שעבדו בשירות הבלשתי. נכון אמר שר-המשטרה : אם המשטרה תכלול אלמנטים שאינם ראויים למשטרת מדינת- ישראל — הרי הדבר יפגע בכל המנגנון הממשלתי. אני מסכים להנחה הזאת.

החברים החושבים, כי מאורעות כאלה יכולים גם כן להיות קרנים נגנח בהן את הממשלה.

בקשר לכל הדיון הזה נתחדש עכשיו מושג, והוא מושג הפיטורין. מנין המושג הזה : "פיטורין" ? אני זוכר, שכאשר עמד הענין הזה במועצת-המדינה הזמנית, הודיעה הממשלה, כי אין היא יכולה להעביר אוטומאטית את המנ- גנון המאנדאטורי לשירות מדינת-ישראל, אלא היא מש- אירה לעצמה זכות לא לקבל לעבודה קבועה את פלוני או אלמוני, אם הבדיקה של עברו לא תהיה מספקת. מדוע לא באו אז אברירי הצדק למחות נגד אפשרות זו, שהממשלה השאירה לעצמה ? כאן מדובר על זכות אלמנטארית לא לקבל לעבודה אדם, אשר, אף אם לא הוכח שהוא אשם, יש בכל זאת מקום לחשד מסוים ; וחדש מסוים מספיק, כשמדובר בעסקי ציבור ולא בעסקי פרט. יכול בעל עסק פרטי להעריך את החשד כפי שהוא רוצה להעריך אותו ; אבל אין אדם הממלא תפקיד של שליח-ציבור יכול להר- שות לעצמו להנהיג קלות-הערכה בחשד, לרבות חשד שלא הוכח במלואו. אני סוען לזכות הממשלה ולזכותו של כל שר ושר להחליט, כי פקיד חשוד נופל עליו יורחק מכל עבודה ממשלתית, אם גם אין זה פוסלו לעבוד במקום אחר.

עיקר המאחז הוא, כפי ששמעתי, נגד אי-שימיעתם של הפקידים שנחשדו ונפסלו. משום-מה לא באו בדרישה זו אותם הפסולים עצמם ? רבים מהם אפילו לא עלה בדעתם לבדוק ולבקש לעצמם זכות ערעור — דבר זה ייתכן שלא נעם להם.

חבר הכנסת ח. לנדאו שאל : מדוע לא הוקמה ועדת- עירעורים לפני-כן ? לדעתי, אפשר היה גם לחשוב שלא יהיה צורך בוועדת-עירעורים — ואמנם לגבי כמה וכמה פקידים אין צורך בוועדת-עירעורים, כי הם לא מערערים, עכשיו, כשהעבודה מסתיימת, מתברר שישנם כמה מערערים, ולכן יש צורך להקים ועדת-עירעורים. החבר לנדאו הצהיר כאן, כי כמה שרים חתמו על מכתב-פיטורין לפקידים פסולים בניגוד למצפונם. ואני רוצה לשאול אותו — באיזו ועדה, ובאיזו אינסטאנציה משפטית קבעת, חבר לנדאו, ששרים אלה פעלו בניגוד למצפונם והכרתם ? (ח. לנדאו : כנראה, שאני יודע).

לאחר הדיון הממושך, הקיטרוג כאן מופיע כשלפ- חית נבובה, שכן אין לאופוזיציה מה להציע, ואין לה על מה להאשים את הממשלה ; אין כל הצעה חדשה נוספת על זו שהממשלה, בפי שר-המשפטים, הודיעה כאן ; וכל ההצעות שהושמעו כאן, כנראה שהן מכוננות לעורר רושם בציבור, יותר משהן הצעות לגופן. פסה"ד של ביה"ד הגבוה לצדק בירושלים מכון לתחום המשפטי-הפורמאלי, ואין בכך כדי להעביר אף רבב מעל הבגדים הצואים של כמה וכמה מאנשי המאנדאט.

המסקנה היא ברורה : הוועדה הציבורית "צאה זכאית מלפני בית-הדין הגבוה לצדק, והפסולים, אם ירצו, יבואו עכשיו ויערערו בוועדה מיוחדת, לאחר שבעצמם יבדקו מה מידת הסכימים שיש להם בעירעור זה.

מ. וילנר (מק"י) :

כנסת נכבדה ! ברצוני לנגוע בשתי שאלות, אשר כל המתווכחים לא הזכירו אותן.

שאלה אחת, החורגת ממסגרת הפעולה של ועדות הטיהור אשר הוקמו, אבל קשורה קשר חיוני לבעיית המנגנון הממשלתי אשר ירשנו מתקופת המאנדאט הבריטי. בתוך המנגנון שלנו ישנם פה ושם אלמנטים, אשר

— אני מודיע, שלא רק מנקודת השוחד, ואת זה דרשה המועצה מאתנו. היתה איפוא גם בדיקה של נאמנות. אך לא נאמנות מפלגתית. אם אחד הקצינים הצטיין למשל בהלשנה על אניות-העפלה, האם צריכים הם היו להכניס אותו או לא? (קריאת ביניים: ואם האשימו את מישהו בהלשנה על לוחמים — ההר ציאו אותו או לא?) אני מודיע, עד כמה שאני יודע מפי הוועדה, שלא הוציאו, אני לא השתתפתי בוועדה הזאת. יותר מזה, בית-הדין טוען כנגדנו. — ומנקודה חוקית אולי הוא צודק — מדוע מילאנו אחרי המלצות הוועדה, כי לפי דעתו, היה השר צריך ליטול את האחריות הסופית ולהחליט לפי שיקול דעתו שלו. וזהו הנימוק העיקרי בפסק-הדין. ופסק-הדין של בית המשפט הוא פסק-דין, שצריך לקיימו. אך דעתי היא, אולי צריכים בהתאם לזה לשנות את החוק, ודווקא אני רציתי להוציא את השרים מענין זה, ובלבד שתהא דעת הקהל, דעת הציבור מכריעה.

ואני רוצה לומר מלים אחדות גם בענין המשמעת. לא הקשבת לי לדאבונך לשאלתה ולמה שאמרנו בנוגע ליפן. אבל, רבותי, הענין הזה של משמעת כלפי הממלכה, וביחוד של אנשים העובדים בממשלה, אם בצבא או לא בצבא, אם במשטרה או לא במשטרה, הוא תנאי מוקדם להצלחתנו. אני דווקא מודאג מאד מאד ממה שקרה בחיפה, ויש ועדת-החקירה, ואנחנו מעוניינים מאד לדעת מה שקרה בחיפה, ואני מעונין שתהייה תוצאות למסקנות ועדת-החקירה. אבל אנחנו מעוניינים לחנך את כולנו, שאם הציבור החליט — החליט, ולא בכוח! מה שעשו השוטרים — אני רחוק מלדעת את הפרטים — לא יתואר במעשה זה יישנה, אם ועדה ציבורית החליטה, שצריך לפטר אותם, הרי עלינו לדעת, מר רוקה, אם "סדר" או לא "סדר", פסח או לא פסח — ואל תבוא בטענות כאלה, רק ועדת-עירעורים אחרת יכולה להחזיר להם את הזכות או לא, ולא בכוח יקבלו עבודה בממשלה!

אך אני רוצה שתדעו, מה היתה נקודת-המוצא שלנו. נקודת המוצא שלנו לא היתה, שאנו מפטרים או לא מפטרים. בית-הדין העליון קבע, שלא היתה על הממלכה חובה לקבל לעבודה את האנשים האלה, שעברו אלינו מממשלת המנדאט. ואף על פי שבית-הדין, שאת פסק-דינו אתם מעריכים כל כך, מדגיש את הנקודה הזאת, ואף על פי שהסוכנות והוועד הלאומי הודיעו בזמנו, שלא היתה חובה לקבל את האנשים האלה לעבודה, אנו בכל זאת הודענו, שאין אנו מפטרים אותם, אלא רוצים לבדוק, את מי מהם לקבל, ואת מי לא לקבל. לפי מיטב ידיעותינו רשאי הציבור לדרוש אמון למשרתיו או לא לדרוש אמון. וככה היתה העמדה: לא פיטורים, כי אם אי-קבלה לעבודה. רבותי, אני מבין שיש מקרים הגורמים צער רב לאיש זה או אחר, אך לפני עינינו צריך להיות קודם כל ענין המדינה.

אני חוזר על ההצעות שנשמעו כאן. כמדומני על-ידי מר רוזנבלט, אנו צריכים לתת אפשרות לגמור את עבודת הבדיקה, וכדי לגמור אותה, אין לנו ברירה אלא לתת ארכה לחוק הזה לעוד זמן-מה. אנו צריכים להגשים את מה שכבר הבטחנו בישיבה הראשונה, ואנו חוזרים על כך: להקים את ועדת-העירעורים, וכל מי שירצה לערער, יבוא ויערער. אחדים פנו גם אלי ואני הצעתי להם, שיפנו לוועדת העירעורים. אמרתי

דווקא מתוך כך אני תובע, שיושם לב באופן מיוחד לכך, שבתוך מנגנון המשטרה, ובפיקוד די גבוה, ישנם — כפי שהעלתה גם ועדת החקירה בענין מירוויאנסקי — אלמנטים רוצחים ומושחתים, שלא רק שאינם צריכים לשמש בפיקוד גבוה, אלא צריכים להיות מפורטים ומועדים לזין באשמת רצח ועינויים סאדיסטיים.

שר-האוצר א. קפלן:

קיבלתי את רשות הדיבור, מפני שבשם הממלכה היה בתפקידי להציע את החוק הזה בפעם הראשונה במועצת-המדינה. ואני מוכרח לומר, שהוויכוח היום בחלקים שונים עורר בי דאגה רבה. יש שני נאמים שהם חיוניים בשבילנו לאור התפקידים הגדולים העומדים לפנינו. ואלה הם: (א) אמון ביושר המנהל (ב) משמעת. מה שנעשה כאן על-ידי כמה חברים, זהו הטלת ספק ביושר המנגנון והריסת המשמעת.

אם זכרוני איננו מטעה אותי, הרי כשקבענו את החוק בכנסת הוא נתקבל פה אחד. בכוונה לא רצו למסור לממשלה, שהיא בעצמה תעשה את הבדיקה, ובחרו ועדה ציבורית לכך. הוועדה הציבורית נתאשרה על-ידי הממשלה פה אחד, — אני מדבר על הממשלה הזאת, על אחריותם, אם לא של כל הספסלים, אך של הרוב הגדול של היושבים כאן. האנשים מסרו מזמנם וממרחם כדי לבדוק את הענינים וכדי להחזיר בציבור את האמון ביושר של המנגנון הממשלתי.

פה התרכז הוויכוח על 300 אלה שפסלו אותם. הוועדה עשתה דבר גדול מזה. היא הודיעה שאלפים שהציבור התייחס אליהם באי-אמון, צריך להתייחס אליהם באמון! וזה כמדומני 80 או 85 אחוז מכל אלה שעברו את הבקורות הזאת. ובה שמה קץ לשיטת שהתנהל בחלקים שונים של הציבור נגד רובם הגדול של עובדי הממשלה. מפני שחברי הוועדה עבדו בתנאים קשים מאד, הם הקדישו לעבודה הזאת חדשים על גבי חדשים. וודאי שזה תפקיד לא נעים ביותר, להוציא פסק-דין שלילי על מישהו, וידוע שהיהודים הם רחמנים בני רחמנים. אלא שלפנינו עומד תפקיד גדול יותר: לא רק ענין הפרט, כי אם גם ענין הכלל. ואני מתפלל מאד על כל הטענות האלה, שנשמעו כאן, על ההאשמה במפלגתיות או כנגד ההתנהגות וכו'. הדברים האלה אין להם שחר! יכול להיות שנפלו טעויות בפסקי-הדין ומפני זה הסכמנו שתהא ועדת-עירעורים. היום באו ודרשו, שלוועדת-העירעורים נמסור יפוי כוח של החלטה סופית. אני מודה ומתוודה, שאני במשרד שלי התייחסתי כך גם לוועדת-הבדיקה. שאת הפסלותיה קיבלתי כדעת הציבור. וכך נהגתי למעשה, כי לא רציתי שהשרים ייכנסו לענין, מתוך חשש, שמא יהיו מושפעים מאיזה נימוקים שהם. ואני מקבל ברצון, שוועדת-העירעורים תהא דווקא ועדה נייטרלית ציבורית, ומה שהיא תפסוק — תפסוק, והבטחנו לכל נבדק, שאם הוא רואה את עצמו נפגע, יוכל לפנות לוועדת-העירעורים זאת, אם כן, מהי הצעקה, מהו הרעש?

אומרים, שזה היה טיהור מפלגתי. אם כן, אני מצטער מאד לומר, שאין לי מושג על הרכבם המפגתי של הנבדקים, לא של אלה שנפסלו ולא של אלה שזכו. אך כנראה, שלאחרים יש איזה קשר עם אלה שנפסלו, ומפני זה הם מתנעשים כל כך. חבר-כנסת אחד שאל, אם חברי הוועדה דנו רק מנקודת השחוד?

ולהתחיל במנהג יפה כזה של מינוי בחימשפט ציבוריים — מה שנקרא בשפה האנגלית „גזירי“.

אני מודיע, שאת החלק של ההצעה הזאת לא אוכל להצביע, כי כאן לא היה דיון על בית-המשפט, ואיננו יכולים לקבוע דבר זה עכשיו. אנחנו יכולים להעביר את הדבר לוועדת-החוקה, כדי שתעשה מה שנחוק.

(2) הצעת חברי-הכנסת י. רוקח (הציונים הכלליים):
הכנסת — לאחר ששמעה את דברי חברי הכנסת — מחליטה :

א. על השרים לבטל את מכתבי הפיטורין של העובדים והשוטרם ולהעמיד את הנ"ל במצב של „הפסקה זמנית של השירות עד לבירור סופי“.

ב. הכנסת מקימה ועדה פארלאמנטאריאית אד-הוק, שתשמש ועדה עליונה, שלפניה יוכלו הנפגעים כנ"ל להביא את עירעוריהם ועצומותיהם. החלטת הוועדה ברוב קוואליפיקציוני תחייב את הממשלה. על הוועדה הפארי לאמנטאריאית, שתהיה בת חמשה חברים, לגמור את עבודתה לא יאוחר מסוף מאי ש. ז.

(3) הצעת חברי-הכנסת ח. לנדאו (תנועת החרות) :
א. למנות ועדת-חקירה פארלאמנטאריאית בקשר להתנהגות הממשלה לגבי אזרחיה, שתקבע, האם מוצדק היה השימוש המעליב והפוגע בפצצות מדמיונות ובגאזים נגד פקידים-ממשלה שובתים.

ב. לא להאריך את תוקן החוק המוצע.

ג. לבטל את פיטוריהם של עובדי הממשלה, שפוטר רוקח יסוד המלצות הוועדה, שפעלה בניגוד לכל נוהג הוגן.

ד. למנות ועדה פארלאמנטאריאית, שבפניה יובאו ההאשמות נגד עובדי הממשלה. הוועדה תדון בחומר ותקרא לכל עובד ממשלה, שהובאה האשמה נגדו, להעיד בפניה.

הצעת חברי-הכנסת ח. לנדאו היא הצעה מיוחדת, ואנו נצביע אותה לאחר שנגמור בהצבעות על יתר ההצעות.

מ. גרובובסקי (מפא"י) :

רצוני לשאול שאלה : האם לא נכון יהיה, שכל הצעה לפני שתובא בפנינו, תוגש לוועדת-הפנים ?

שנית : האם היו"ר לא צריך לתת זכות-בכורה בהצבעה להצעות ועדתי-הפנים ? כפי שידוע לי, יושבת כעת ועדת-הפנים ודנה בהצעה. האם לא נכון יהיה להביא קודם את הצעת ועדתי-הפנים להצבעה, ולא לתת זכות-בכורה בהצבעה להצעות אחרות ?

היו"ר נ. גיררפאלקס :

רצוני לדעת, אם ועדתי-הפנים דנה בהצעות האלה. לא ידוע לי הנוהג, שאחרי דיון אי אפשר להצביע. אך לא אתנגד, אם הבית חושב, שיש להעביר את כל ההצעות האלה לוועדת-הפנים העובדת כרגע.

הצבעה

ההצעה, להעביר את ההצעות לוועדת-הפנים, נתקבלה.

להם, שאינני רוצה להיות שופט. ועל זה ענו לי, שהם אינם רוצים לפנות לוועדת-העירעורים. אם כן — אל ילכו.

אני מקבל ברצון את ההצעה שנשמעה כאן, שפסקי-הדין של ועדת-העירעורים יהיה פסקי-דין סופי. (שרי-התחבורה ד. רמז : שידועו אותו בשם הוועדה) לשם כך אולי יצטרכו לשנות את החוק, כי אחרת יגיד לנו בית-הדין העליון, שזה לא בהתאם לחוק. אני גם בעד זה, שאלה שזוכו, יודיעו להם שהם עובדים ואין עליהם שמץ של האשמות.

אני מקוה, שאם תהיינה טעויות — ומי נקי מטעויות ? — תקבע זאת ועדת-העירעורים ותתקן. אני רוצה לומר, שאנשים המאשימים אחרים במפלגותיות — לא תמיד נקים ממפלגותיות. מה שהממשלה הציעה כעת, כולל שני דברים : ראשית, שעד כוג ידוע אנו צריכים לקבל את כל העובדים דרך לשכת-העבודה הכללית, ושנית, לסדר בחינות. תהיה ועדת-בחירות ולא יקבלו איש, שלא יעמוד בבחינות. הייתי מעריך מאד, אילו היו כל הסייעות בכנסת מקבלות את שני הדברים האלה : א. לשכת-עבודה, ב. בחינות.

אין פה איש שירצה כמו הממשלה, שיקבלו את האנשים לעבודה לפי יושר וכושר.

היו"ר נ. גיררפאלקס :

ישנה הצעה, להפסיק את הוויכוח, חרשונא לי להצביע.

הצבעה

ההצעה להפסיק את הוויכוח נתקבלה.

היו"ר נ. גיררפאלקס :

הוויכוח נגמר. יש לפני הצעות ואני אצביע אותן אחרי ההפסקה. רצוני להפנות את תשומת-לב חברי-הכנסת, שיש תיקון קטן בסדר-היום : סעיף ה' — תיקון פקודת-המילואה. אני מציע לחברי-הכנסת, שלא יבאו על זה דיון כללי, אלא הנחת החוק על השולחן תיחשב כקריאה ראשונה והחוק יוכל להיות מועבר לוועדה, ומחר בבוקר, או אם נפסיק — אפילו הערב, זה יבוא לדיון. הישיבה הבאה בתשע מזות רבע.

הישיבה נפסקה ב-19.35.

הישיבה נתחדשה בשעה 20.50.

היו"ר נ. גיררפאלקס :

יש לי הכבוד לפתוח את ישיבת הכנסת. אנחנו עובדים להצבעה על ההצעות, שהוכנסו בענין עובדי המדינה. (א. א. מ. ל. ח. : ועדתי-הפנים עוד לא גמרה את דיוניה) אני קורא את ההצעות. אם ועדתי-הפנים לא תביא עד אז את ענין הארכת הפקודה, אצביע אותה אחרייכן.

(1) הצעת חברי-הכנסת ז. גלוסקא (התימנים) :

א. שהוועדה, הדנה בפיטורי השוטרים והקצינים, תתמנה על-ידי הממשלה, מכיון שהממשלה היא צד בדבר.

ב. שוועדת-החוקה תציע חוק, שיחייב את בחי-הדין למנות בחימשפט ציבוריים מתוך אזרחי המדינה, לבטל מנהג ועדות המתמנות ע"י הממשלה, ע"י שר זה או אחר,

— חוק לתיקון פקודת המילואה העממי (ניר, פנקס), חוק יום הקוממיות (ניר, פנקס, אלמליח, לביא) —

ה. חוק לתיקון פקודת המילואה העממי (מס. 2), תש"ט—1949

לה משני שלישים של הכמות שנועדה למכירה — כבר נמכרו. יש להניח, שאחרי ההגדרה, שתהיה מחר, יימכר גם בימים הקרובים עודף האגרות לציבור. אלא כדי לאפשר להגדיל את סכומי הפרסים בשלימותם, בלא ניכוי, כפי שהדבר הותנה בטופס הראשון של החוק, קיבלנו כבר תיקון אחד, ועכשיו יש הצעה לקבל את התיקון הזה. היות שדיכרתי עתה במקום שרהאוצר, שאיננו כרגע באולם, והיות שגם המזכיר איננו, אקרא בעצמי את החוק בפניכם, בחינת „מידכן פיר אלס“.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אני מודה לך.

(מר ד. צ. פנקס קורא את הצעת החוק לתיקון פקודת המילואה העממי (מס' 2), תש"ט—1949 — ר' בנספחות עמ' 372).

ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת-הכספים):
בנועדה לא היתה כל הסתייגות.

ה צ ב ע ה

החוק אושר

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אנחנו עוברים להצעה על חוק לתיקון פקודת המילואה העממי.

ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת-הכספים):

שרהאוצר הגיש לפני ועדת-הכספים הצעה לתיקון נוסף בפקודת המילואה העממי, תש"ט—1949. אחרי שלפני כמה ימים קיבלנו ואישרנו תיקון אחד, נתברר ליודע-ידיון במשרד-המשפטים ובמשרד-האוצר, שכדי להסיר כל ספק, יש להוסיף עוד תיקון, שיאפשר לממשלה לערוך מחר את ההגדרה הראשונה של אגרות-החוב של המילואה העממי ולכלול בהגדרה זו גם אותן האגרות אשר טרם נמכרו, ואשר נמצאות עדיין ברשות הממשלה. הנוסח, שהוגש לפניכם, מרשה לממשלה להחזיק באגרות חוב אלו, כאילו הוצאו, ולקבל את הפרסים אשר יפלו בחלקן של אגרות אלו אשר טרם נמכרו, אם אמנם יהיו פרסים כאלה לזכות אגרות-חוב אלו.

הממשלה לא תחזיק את האגרות האלו תמיד, אלא תשתדל למכרן לציבור. ואולי מותר לי כאן לומר, שלמע-

ו. חוק יום הקוממיות, תש"ט—1949

ש. לביא (מפא"י):

כנסת נכבדה!

אני מציע לשנות סעיף ב', ובמקום שכתוב בו: ראש-הממשלה מוסמך לפרסם הוראות בדבר ביטול עבודה. הנפת דגלים וקיום חגיגות ציבוריות ביום-הקוממיות" — שיהיה כתוב: הכנסת (לא ראש הממשלה אלא הכנסת!) מחליטה לקבוע את יום-הקוממיות ליום שבתון וליום ששון ושמחה. הנפת דגלים וקיום חגיגות ציבוריות. החג מתחיל מערב החג, מבעוד יום, ככל חגי ישראל.

חברים! החג היהודי הוא חג המתחיל מהמש-פחה פנימה. וכשכל המשפחות בישראל חוגגות — חוגג גם הרחוב. הצעת הממשלה, אם כי זה לא נאמר בה, מדגישה בעיקר את החגיגות הציבוריות. כאן אני מדגיש את ההבדל בין הצעתי לבין הצעת הממשלה. החג הזה צריך להיות, כמו כל חגי ישראל, המצ-טינים בעיון, בשירה ובתרבות. הוא צריך להצטיין בשולחן היספה, במאור הרב, בנרות החג. החג היהודי — זוהי חסיבת תרבות מיוחדת, ועלינו לשמור עליה.

אני רוצה להגיד, חברים, שהחג הזה בשום אופן איננו נופל מחג-החירות, מחג יציאת-מצרים. איננו נופל ממנו בשום דבר. אמנם ספק הוא, אם אנחנו מסוגלים ליצור עוד פעם חג כמו חג-החירות הקדמון. אני מפקפק בזה. חג נוצר במשך דורות, אין יוצרים חג באופן מלאכותי. אבל מה שאני מציע אינו אלא — להתחיל בדבר, שההיסטוריה, והדורות, ימשיכו אותו ויארגו אותו עד לשלמות היפה ביותר. אנחנו עכשיו צריכים רק להתחיל בו בכל היכולת ובכל האפשרויות ובכל הצורות התרבותיות ובכל הצורות שמע-לות את החג. מייפות אותו ומכניסות בו שמחה וששון.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אנחנו עוברים לחוק יום-הקוממיות. מי מהממ-שלה מציע את החוק הזה? אני מבקש את אחד השרים לקחת עליו את הטיעון להציע את החוק.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת):

אני מציע להעביר את חוק-הקוממיות לוועדת-הכנסת. יש לי הערות, אך אינני זכאי להביע אותן לפני הכנסת, לפני שאביאן לוועדה.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

לפי הנוהג שלנו, אם יש הערות, יש להעירן כאן, בדיון הכללי. אחרי הדיון הכללי אנו יכולים להעביר את זה לוועדה. אבל קודם-כל צריך להיות דיון כללי. יש לי הרושם שכבר רשומים בענין זה.

היות ואין מי שיקרא את הצעת-החוק, אקרא אותו אני לפניכם.

(היו"ר קורא את הצעת-החוק—ר' בנספחות עמ' 372).

א. אלמליח (הספרדים):

אולי אפשר היה לשנות גם את השם ולהגיד במקום „יום-הקוממיות" — „יום העצמאות"?

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

הרשות בידך לבקש רשות הדיבור ולהציע את הצעתך.

א. אלמליח (הספרדים):

אני מציע דבר פשוט: במקום „יום-הקוממיות" — לקרוא לזה „יום העצמאות".

הזה הגולה כולה — שחיתה את כל חייה בכל ארצות הגולה לפי לוח אחר ולפי חדשים אחרים. — ידעה לחגוג את החג העברי לפי הלוח שלנו. וידע כל יהודי בכל הגולה אימתי חל יום הכיפורים, אימתי חל חג הפסח, והוא לא התבלבל. בין אם זה שנה מעוברת, ובין אם בשנה זו החג חל בחודש מאי או בחודש ניסן, כי ידע שביום י"ד בניסן חל חג הפסח, וכן גם הגויים. כאשר צריך היה גוי או מלך של מדינה גויית לברך את הקהילה היהודית ביום הכיפורים, תמיד מצאו את התאריך הנכון לפי הלוח העברי, וידעו מתי לברך. וכשם שידעו לברך את תקומתה של מדינת ישראל — כן יידעו לברך אותה ביום-החג.

אם רוצים לשוות לחג צורה עממית-עברית וצורה חינוכית, בבית-הספר במדינה ובגולה, — אין דרך אחרת אלא לקבוע את יום החג, כשם שקובעים את חג התנוכה וכן את יתר החגים. נקבל את החלטת הממשלה לקרוא לחג יום הקוממיות, קוממיות היא מלה נאה מאד, היא נקבעה עוד ב"ויליכנו קוממיות לארץ צנו", ואין הכוונה לקוממיות זו שבטלצ'ין. חג זה הוא מוסד פנימי של חירות ועצמאות. עליכן נשמור על מקומו של חג זה ועל שם זה בציונו, ברוחו — במערכת חגי ישראל.

ב. צ. דינבורג (מפא"י):

כנסת נכבדה, הבעיה של קביעת יום הקוממיות, או חג השיחרור, היא לא רק בעיה של קביעת חג. זהו הצעד הראשון של הכנסת בעיצוב דמותה התרבותית של מדינת ישראל, של ישראל המחדשת. משום כך יש חשיבות מרובה ביותר, לא רק לחוק על החג, כי אם גם לקביעת דמותו, צורתו והישלבו למערכת חיי התרבותיים של האומה. כל חג בישראל יש לו 4 יסודות. ישנו זכרון היסטורי בכל חג, בכל חג בישראל יש אידיאה, אידיאולוגיה מסוימת, בחג התנוכה, כבחג הפסח; האידיאה היא — : בין שזו בחירת ישראל ובין שזו תורה משמים, בין שזו שיחרור אומה ובין שזו גאולה משחית, כל חג מכון כך, שבו — בכל הוויתו — גלומה האידיאה שלו, בהתאם לכך ישנו לכל חג סמל מסוים, ישנה אורגניות בכל הוויתו, כל חג נובע מן ההיסטוריה, וקשר קשר אורגני עם ההיסטוריה ועם האידיאה.

אני מציע שהכנסת תבחר ועדה אד-הוק שתעין עיון יסודי בענין זה, וכותה העיקרית של הכנסת היא לקבוע את צורת החגים.

אני רוצה להגיד, כיצד אני מתאר את החג הזה. אני סובר, שחג זה הוא חג החירות, חג שיחרור האומה, חג קיבוץ גלויות, חג של אקטיביזם — חג של קוממיות. דברים אלה קיימים כבר ביסודות של חג הפסח, ביסודות של חג התנוכה, אני מסכים בהחלט להצעתו של חג הכנסת לבוא, שהחג הזה צריך להיות כאחד החגים המקודשים בישראל, ראשית כל שבתון — ביטול מלאכה וחג בבית. יש לקבוע בחג זה מנהג של סעודות משותכות. החוק צריך לקבוע שבחג זה לא זו בלבד שבכל בית מתקיימת סעודה, אלא כמו בחג הפסח, כמו שהיה קודם בפורים ובחנוכה, מתאספות משפחות-משפחות וסעודות ביחד. ע"י חגיגה משותפת באים לידי ביטוי רגשות האחוה, הידידות והקשר הלאומי, אותם רגשות האחוה, והידידות

י. אידלסון (מפ"ס):

בשמי ובשם חבר הכנסת לוביאניקר רצוני להציע תיקון להצעה זו. אינני מציע לראות בכך ויכוח על לוח-השנה העברי והכללי. ייתכן, שפעם גם נגיע לוויכוח זה. אינני מעורר אותו הפעם. הצעתי קשורה רק בתאריך של החג הזה. בדרך כלל אנחנו רוצים, שחג זה יהיה חג לכל ישראל, גם מחוץ לארץ-ישראל. החג הזה הוא לא רק לנו. רוצים אנו להפוך אותו לאחד מהתאריכים הבינלאומיים החשובים, ואם יישאר התאריך, כפי שהוצע בכנסת, הרי זאת אומרת, שלפי התאריך המקובל על העולם כולו, יחוגו אותו בכל שנה בזמן אחר. בשנה הקודמת הוא היה ב-15 במאי, ובעצם כל העולם היהודי והלא-יהודי יודע על 15 במאי. השנה יהיה 4 במאי, בעוד שנה יוכל לחול ביוני, באפריל.

ולכן אני מציע בשמי ובשם חבר הכנסת לוביאניקר, לקבוע את התאריך כ-15 במאי. תאריך שאותו אנחנו ידענו, יודעים, הכרזנו עליו בישראל ובארץ-ישראל, ואני חוזר ופונה לאלה, שיש להם ויכוח על התאריכים היהודיים והכלליים, שלא יכניסו את הוויכוח לשאלה הזאת. נגיע פעם גם לכך. רק בקשר לחג הזה מציעים אנחנו את תיקוננו.

י. גיל (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, אני רוצה להציע שינוי שם — ייקרא החג לא יום הקוממיות, אלא יום המדינה. המלה קוממיות היא מליצה מופשטת, בלתי ברורה. גם בגולה היתה לנו קוממיות, הן זו שנתבטאה בגבורה פאסיבית על קידוש-השם, והן זו שנתבטאה בגבורה אקטיבית כגון הגבורה במבצר ורק או טולצ'ין, ובמקומות אחרים. אך המדינה היתה חסרה לנו בגולה, ואף זאת השגנו בימינו. ולכן הנס, הפלא, הזכרון לדורות, הוא בהכרות המדינה.

דבר שני. אני מצטרף להצעתו של חבר הכנסת מר לביא, שהכנסת תתכן את תוכן החג, ותבחר בוועדה, או שהדבר יימסר לאחת הוועדות הקיימות, כדי לשוות לחג צורה יפה. נאורה וקבועה.

דבר שלישי. אני מתפלל על חבר הכנסת אידלסון, שהציע שבהכרזה על יום-הקוממיות או יום-המדינה ננהג לפי תאריכים זרים, יש בכלל צורך לעקור את הלעז מתוכנו, גם בשם העברי, גם בתאריך העברי, ומשום-כך לחגוג את יום המדינה העברית לפי תאריך לא-יהודי, הרי זוהי מצוה הבאה בעבירה.

שר-החינוך-התרבות ז. שור:

כנסת נכבדה. אני רוצה להגן על עמדת הממשלה בשאלת התאריך של יום הקוממיות, המחשבה היא, כאשר ביטא אותה חבר הכנסת לביא, לשלב את החג הזה בתוך מערכת חיי ישראל, להרגיל את הילד העברי ואת הגולה העברית במלוא עולם למושג, כי דבר כביר נפל בישראל, שמתחילת תקופה זו, נחוג להכניס יום זה לתוך ימי השמחה ביש-ראל בכל תפוצות הגולה, כאשר רגילים להכניס חגי ישראל עד עכשיו בכל תפוצות ישראל. ואין אני מתאר לעצמי איך אפשר להכניס את החג הזה לפי מערכת אחרת ולפי רוח אחר ולפי מושגים אחרים, מאלה שאנחנו רגילים לפיהם לחגוג את חגי ישראל. ועד היום

על-פי הלוח העברי. אינני יודע אם החברים האלה הושפעו מן הזרות של השמות הלועזיים שאנו עוד שומעים אותם ולא ישנום לעבריים, ולכן, רוצים לקבוע את החג הזה לפי תאריך נכרי.

אני רואה כדבר מובן מאליי שהחג אם יחול בה' אייר, יהיה מערב עד ערב, ככל ימי השבוע שלנו. אם כתוב ה' אייר, הרי החג מתחיל עם שקיעת החמה של ד' אייר ומסתיים עם יציאת הכוכבים של ה' באייר. אינני סובר שיהיה קל עוד בשנה זו לשוות לחג זה צורה סופית. אני מבדיל יפה בין החגים שאנו עצמנו זוכים לקבעם — כפי שאבותינו קבעו לנו את חג החנוכה, את חג הפורים — ובין חג החירות, הוא חג המצות וכן מתן תורה או חג הסוכות. שניתנו לנו מפי הגבורה בתורה על-ידי משה רבנו. אנו תמיד מבדילים בין אלה לאלה. ובכל זאת מסכים אני לחבר הכנסת פרופ' דינבורג, שיש למצוא אנשים מתאימים שיקבעו את דמות החג המדיני החדש הזה.

אינני מתאר לעצמי, שהמגילה, שפרופ' דינבורג מציעה, תיכתב מהיום עד ה' אייר. אבל יש לשאול יודעי דבר, — עוד בשנה זו — יודעי עבר ישראל ורובנים בישראל, יודעי הווי יהודי מקורי, ולבקשם שיעזרו לנו לתת דמות נאה לחג, אפילו בשנה זו, בה אנו זוכים לראשונה לחג אותו.

אני מבין שהחג אינו יכול להצטמצם בכך, שראש הממשלה יוציא, "הוראות" על ביטול עבודה, הנפת גלים וחגיגות ציבוריות. זה יותר מדי גויי.

מן הנכון אפוא, שהממשלה או אחת הוועדות שלנו — שאליה נעביר את הצעות החוק — תיוועץ בדעת גדולים וטובים והם יקבעו את סדר יומו של החג הזה.

שר-המשטרה ב. שיטתית:

אתם ודאי מתפלאים מדוע שר-המשטרה מדבר בענין זה. המשטרה אינה חגגת חגיגות, משום שמוכר רחוק לשמור על הסדר. אני רוצה לדבר, בעיקר, על עמדת הממשלה במה שנוגע לתאריך העברי. השאלה הזאת נדונה בכבוד ראש בממשלה והוחלט, שהחג ייקבע לפי תאריך עברי, לא ייתכן, שאחרי 1800, או יותר של שנות גלות, לאחר שהגענו לגאולה ויצאנו משיעבוד, נבוא לקבוע חג לפי תאריך שאינו עברי. מה הסכנה, שאומות העולם לא יידעו מתי לברך אותנו? אלה שירצו לברך אותנו ידעו למצוא את יום החג שלנו. צדק מי שאמר שאומות העולם מברכים את בני-ישראל גם בראש-השנה וגם בחג-הפסח. כל הנוצרים, שחיו בארץ במשך 30 שנות המנדט, ביקרו את הרב הראשי בארץ בדיקו בחג-הפסח לפי התאריך העברי ולא התבלבלו כל-עיקר, לפיכך, אני מציע לכנסת לקבל את החוק בהתאם לתאריך שנקבע.

אשר לשורות החגיגות, אני בטוח שהממשלה והישוב יידעו להביע באותו יום את שמחתם. יש להחליט על שבתון, כלומר, שלא יעבדו באותו יום ושבו ייערכו חגיגות ציבוריות. הוועדה שתקום לשם כך תטפל בפרטים ואני מציע לחברי הכנסת לקבל את החוק כמו שהוא.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אני מבקש מחברי הכנסת, שהציעו הצעות, להמציא לי בכתב.

דו"ת, שהיו הכוח המניע במלחמת ישראל לעצמאות, יש לפתחם ולטפחם.

יש לקבוע בחוק, שבאותו יום צריך להדליק אורות. בספר חשמונאים ב' לא נזכר, אמנם, שחג החנוכה הראשון היה חג-האורים. רק פלאכיוס כתב על "אורות", והוא הסביר שהאורות מסמלים את יציאת ישראל מעבדות לחירות ומאפילה לאור גדול. גם המנהג של פרחים וירקות צריך להיכנס למנהגים של החג הזה. אני מציע שבחג זה נוסף לסעודות משפחתיות משותפות בערב החג גם אורות, ולמחרתו — ביום-החג יש לקשט את הבתים והחצרות בפרחים ובריק.

הריני מציע עוד דבר אחד, שהוא אולי נועז. אינני יודע אם נספיק לעשותו השנה, אולם מן הצורך שבשנים הבאות תיכתב מגילת חירות ישראל. ישנם סופרים בישראל, ותמיד נהג ישראל לציין בדרות הבאים את עברו. יש להטיל על סופרים גדולים או וועדה לכתוב את המגילה. ובמגילה זו יונחו חמישה יסודות: היסוד הראשון: נאמנות ישראל לארצו אשר תסוכר במגילה מדור לדור. יסופר בה, שאחרי חורבן בית-המקדש לא עזב ישראל את ארצו, וחמש מאות שנה אחרי חורבן ירושלים עוד נלחם ישראל — יותר מכל עם עתיק בעולם — על ארצו. דבר זה יש לספר מדור לדור, למען ידעו בכל העולם, כי טפלו עלינו שקר, שעזבונו את ארצנו! יש לספר, שהגולה נוצרה רק חמש מאות שנה אחרי חורבן הבית, כאשר באו עלינו ערבים כובשים והוציאו את ישראל מארצו. הם לקחו את אדמתנו, והם שלקחו את ארצנו. יש לנו עדידות היסטוריות, שהם הפקיעו את הקרקעות מידי היהודים. כבר נאמר בפרקי דרבי אליעזר: "עתיד הקדוש ברוך הוא לתבוע משונאיהם של בני ישראל את אשר עשו להם, לבני ישראל".

במגילה הזאת יש לספר מהי גלות. עלינו להנך את דורנו ואת הדורות הבאים למען יידעו מה היתה הגלות לישראל. למען יידעו שאנחנו נשאנו את חרפת העמים, אנחנו צריכים באותה מגילה במלים קצרות להוכיח, שכל העלילות שהעלילו על ישראל מדור לדור, אינן אלא נסיון של העמים לכפר על שפיכת דם ישראל על-ידי המצאות של עלילות דמיון. ניות, צריך שיסופר מה רבה נאמנות ישראל לארצו מדור לדור. בה צריך לספר על המרד בגלות מראשית חיבת ציון והצינונות עד מלחמת החירות ועד הכרזת העצמאות. בסופה של המגילה צריכה לבוא הכרזה זו, או עיקרה, ככתבה וכלשונה, פרשת-הנצחון והחוק על קביעת העצמאות.

אני סובר שמגילה כזאת תיכתב כיצירה משותפת או בשיתוף מיטב כוחות האומה והספרות העברית. אין זה ענין, שחברים יתווכחו בדבר הזכרת השם במגילה זו. אני רוצה להזכיר, שבמגילת אסתר, כיודע, לא הזכירו את השם, ואף-על-פי-כן יודעים היהודים ומעריכים מה כירוש הדבר, ואולי משום שחג זה תוקן בתקופה מאוחרת וגם זהו מנהג היסטורי.

ד. צ. פנקס (החיות הדתית המאוחדת):

אשרינו שניתן לנו כעבור שנה לקיים המדינה להקדיש מחשבה לצורת חג, שיסמן את ההישג הרב שבעזרת השם השגנו בדרונו זה. מאד הצטערתי לשמוע הצעה משותפת לשני חברים על קביעת החג על-פי הלוח הגריגוריאני ולא

ישיבה כ"ב, י"ב ניסן תש"ט (11 אפריל 1949)
— חוק יום הקוממיות (ריאל-נאור, רוקח, א. כהן, הרצפלד) —

הבריטים, ואותו נזכר לקבוע ב־15 במאי... ואילו את העצמאות שלנו נחוג באותו יום שניתן לנו — בה! אייר! אפשר, שמכחינת מתן חגים חילוניים למדינה, היה רצוי, בעיקר לפועלים, לקבוע גם... יום זכרון ל־ציאת הבריטים.

חברי־כנסת נכבדים, ייתכן מאד שאנו עדים ושותפים הערב למאורע עברי היסטורי גדול, ושהמועד שנקבע עתה יישאר אחינו דורות על דורות, לגבי כל חגי ישראל נאמר: כשיבוא המשיח, כל החגים בטלים, ימי הפורים אינם בטלים.

אני סובר שיום המדינה, יום העצמאות צריך להיות מעין מכלול של כל האלמנטים, אשר בכל שאר החגים שלנו — שהם אולי יתבטלו עם ביטול רעיונות ומושגים במשך דורות ויובלות; יום העצמאות והקוממיות יכולו את כל הדברים האלה, הוא לא יתבטל.

אני תומך ברעיון, שיהיה זה חג עממי ולא חג רשמי, לא אהיה מרצה, אם בחג זה נסתפק בכך, שהממשלה או המוסדות יומינו ואורחם נכבדים בתלושות ערב, ושם יחוגו את החג הרשמי. יש לעשות מאמץ, שיום העצמאות יהיה חג עממי, ויש לצקת תוכן לתוך חג עממי זה — והעם ייצק את התוכן הזה לחג!

אני מציע, במקום שוועדת הכנסת תטפל בכך, יקטסו יומה בענין זה הרשויות המקומיות, יפנו לאמנים, למרסיקאים, לאנשי תיאטרון, לארגוני נוער, לאנשי בתי הספר, ויקראו לכולם שיתרמו תרומתם לשם גיוון התוכן של חג זה.

תמתי על מר פנסק, שלא הציע שיום זה יהיה יום תפילה, יום רינה וזמרה בבתי כנסת. אני מציע, שיום זה יהיה יום של התחרויות ספורטיביות, של תהלוכות ילדים בחצוצות וכו', מכל מקום, — דבר מגוון ביותר. במשך הזמן יתגבש משהו.

כמה מלים בענין הנפת הדגלים: פעמים רבות נדרש הציבור שלנו, ע"י העיריה ומוסדות שונים, להניף דגלים. הענין הזה נכשל כשלון חרוץ, וזוהי בושה וחרפה. נדמה לי, שבענין זה יכולנו להימנע מגילוי זה של אישיות ושל העדר חוש לאומי — אילו המוסדות שלנו היו קצת יותר בעל־ידימה, אני, למשל, נתקלתי תמיד בקושי בענין הנפת הדגל. יתנו לי להראות שניתן כיצד לעשות את הדגל, בכמה תפרים לתפרו, מאיזה בד, מה צריך להיות גדלו וצבעו; היכן אפשר לקנות דגל זה, לא נאמר לי! נדמה לי, שצריכה יומה מצד הרשויות המקומיות בכל ישוב וישוב, שיימצאו במכירה דגלים במחירים זולים ושווים לכל נפש. אל נסמך על כך, שכל אדם בישראל יוכל להיפנות מעסקיו וילך לחפש בדים ומוטות עץ ומשי כדי להתקין דגל.

הצעת היא לאשר את התאריך העברי. לא אכחיש שהשם המוצע — יום הקוממיות — אינו מספק אותי סיפוק מלא. איני יודע משום מה לומר "יום המדינה"; אני מבין, שיש רצון לחדש משהו מקורי, אבל הדבר המקורי ביותר שנפל בישראל, זוהי דוקא המלה הנדושה "מדינה".

א. הרצפלד (מפא"י):

נרשמתי לסעיף זה מטעם פשוט מאד: מה־14 במאי ועד היום הזה אינני שבע־רצון, קידם כל מעצמי — ואינני רוצה לבייש את הכנסת ולהגיד שאינני שבע רצון גם מכך, ושאני שבע רצון מן הישוב כולו — אינני יודע מה היה בגולה במשך השנה הזאת, אם כי חלק מן הזמן הזה הייתי בגולה.

אסתר רזיאל־נאור (תנועת החרות):

אדוני הו"ר, כנסת נכבדה.

אני מציעה להעביר את הדיון על אודות יום הקוממיות לוועדת־החוקה, כדי שוועדת־החוקה תקבע את הדבר לדורות. יחד עם זה אני מציעה לשנות את שמו — מ"יום הקוממיות" ל"יום העצמאות". זהו שם הרבה יותר פשוט. אולי לא כלי־כך חגיגי, אבל דוקא מושם כך הוא טוב. אנחנו לא השגנו, ואסור שיייווצר הרושם שכבר השגנו הכל וכבר שבעה נפשנו. בספר "שמשון", שנכתב ע"י ראש בית־רזאב ז'בוטינסקי, כתוב: "יאלל אדם עד אשר יישאר הרעב בקרבנו ואל־תאכל עד השובע". צריך שיישאר הרעב הזה, הרעב לחג, הרעב לנצחון ולהישג, הרעב לקוממיות עברית. טרם נחלנו את הנצחון ויש להעלות את ירושלים על ראש שמחותינו ובכל שמחותינו. גם את מחצית הדרך או את הפסיעה הראשונה יש לקרוא בשמה המדויק: "פסיעה ראשונה".

אחזור על דברי בקצרה: להעביר את הדיון בחוק הזה לוועדת־החוקה.

ברצוני לנגוע בעוד נקודה. לא אתווכח עם היסטוריון־המלחמה, מר דינבורג, אבל אם מדברים על חגים ועל אפים, צריך, נדמה לי, להיזהר קצת, לבל יתקבל הדבר כמלאכותי, ולבל ייווצר הרושם, שאנו הולכים בדרכו של מי שבדה חגים מלבדו. החג הולך ונקבע במשך דורות ע"י העם ועל־ידי בוני־העם ואין לשנות לו צורה של הוראות רשמיות. אולי טוב נעשה, אם לא ניכנס מראש ומלכתחילה לכל פרטי־פרטים של החג.

י. רוקח (הציונים הכלליים):

אני מציע לשנות את שם החג: מ"קוממיות" ל"עצמאות". ברצוני להגיד לחבר הכנסת אידלסון, — שמציע לחוג את החג במאי — שאני משתייך לכיוון המערבי. בארצות־הברית נקרא החג "אינדי־פנדנס" ואני מציע לקרוא לחג שלנו בשם זה, אלא בעברית.

בסעיף 2 נקבע: "הודיה ותפילה. הנפת דגלים לאומיים וקיום חגיגות־עם ביום הקוממיות", או "העצמאות". כפי שתחליט הכנסת. אני מבין מה הן חגיגות־עם. אך אינני מבין את המושג: חגיגות ציבוריות. לעומת חגיגות פרטיות. אולי יהיו גם נשפים פרטיים וריקודים ב"שרון" ובמקומות אחרים. אני מציע, איפוא, לקרוא לחגיגות אלה — חגיגות־עם, לדעתי יש במושג תוכן הרבה יותר עמוק. במקרה שהיום הזה יחול בשבת, אני מציע לדחות את החג ליום אחר. כן אני מציע, שתוקם ועדה מייצעת ליד משרד ראש־הממשלה, המורכבת מחברי־הכנסת ונציגים השלטונות המקומיים. כדי לצור לחג צורה כללית בכל המדינה וצורה מקומית בכל אתר ואתר. הצעתנו היא, שהכנסת תבחר בוועדה משותפת של חברי־הכנסת ושל השלטונות המקומיים בישראל.

א. כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):

400 מיליון סינים ו־300 מיליון הודים ועוד רבבות מיליונים מבני עמים מושלמים ואחרים, אינם יודעים את 15 במאי; ואני מתפלל על האורניטציה... המערבית הזאת של החבר אידלסון. מכל מקום, אפשר אולי להתפשר אחר ולהציע לו שני חגים: אחד — זכרון ליציאת

גיראח ועל יום בן־יהודה וכל אשר קרה לנו, אם זה בנגב או ביד־מרכזי או ברמות־נפתלי. אלה הם ימים שהם בבחינת יציאת מצרים.

אל־נא נקיל בדבר זה ואל־נא נסתפק בהנפת דגל או נאום. אני רוצה בחג מחייב ומציע שחג זה יבוא לידי ביטוי כיאה לו.

הי"ר נ. ניר־רפאלקס:

אני מבקש את סליחת הכנסת על אשר הייתי יותר מדי ליבראלי כלפי חבר־הכנסת הרצפליד, אבל היה קשה מדי להפסיקו.

ש. דיין (מפא"י):

השמחה היא ענין אנושי־כללי. אף על פי כן, ישנו גוון יהודי לשמחה. פעם היה נוהג שבשעת שמחת־חתונה היו עולים לבית־הקברות להזמין את המתים להשתתף בשמחה. אני מצטער על אשר בהצעת הממשלה ובכל דברי החברים ששמענו כאן הערב לא נזכר, שיום העצמאות והקוממיות נקנה הודות לדם רב אשר נשפך, ולא הציעו שום צורה של ציון וזכרון ללוחמ־החירותנו. אינני יכול להציע את מנהג הגויים: להניח זרי פרחים בבית הקברות. אולם חייבים אנו לזכור את אלה אשר בדמם הנחילו לנו את העצמאות והקוממיות. אני מציע לוועדה להביא בחשבון את דבר זכרון חללי־המלחמה ולמצוא למעשה זה את הצורה הנאותה.

ש. לביא (מפא"י):

חברים, אני מתנגד להעברת השאלה הזאת לוועדה. אין היא שייכת לוועדה, מפני שאיננה שייכת גם לממלכה. מה כאן ענין הוועדות? הוועדות לא נועדו רק לניסוח אלא בשביל לנהל מו"מ גם עם הכוחות המבצעים וכן בין המחוקק והמבצע.

אם אנו רוצים שחג זה יהיה חג עממי — אין הענין שייך לממשלה בלבד אלא, בעיקר, לכנסת. כנסת ישראל היא אשר מחליטה על החג. אך אם אנו חכרי־הכנסת מחליטים מבחינה עקרונית, שהחג הוא חג יהודי ומתנהל לפי תכונות יהודיות וכפי שאנחנו רגילים בחגים אחרים — נעביר זאת לוועדה, כדי שתשוה לחג — עד כמה שתוכל, ואיני יודע אם תוכל הרבה — צורה של חג יהודי, של שמחה ושל אור רב. אך ההחלטה העקרונית שייכת רק לכנסת, ולא הממשלה צריכה להחליט על כך.

הבאתי את ההצעה הזאת, והדגשתי במיוחד, שלא הממשלה מחליטה, אלא שהכנסת היא המחליטה והיא המטילה את הדבר על כל עם ישראל. אני סובר שהכנסת היא הרבה יותר מוסמכת, בעלת יכולת ובעלת אוטוריטה להחליט את ההחלטה ולהגשימה בכל פוזרי ישראל. אשר לכל יתר הפרטים — אפשר להעבירם לוועדה.

הי"ר נ. ניר־רפאלקס:

אני סובר, שהצעתו של חבר הכנסת לביא מבוססת על אי־הבנה מסויימת. מובן שהכנסת מחליטה על החג. דבר זה ברור. אינני חושב, כי כוונת ההצעה היתה לא להעביר את השאלה לוועדה. הכוונה היתה להעבירה לוועדה לשם ניסוח יחד עם כל ההצעות שהושמעו כאן. זהו הנוהג שלנו.

גם הפעם אצביע בהתאם לנוהג הקיים: המעבירים אנו את ההצעה לוועדת־הכנסת וזו תחליט איזו ועדה

והטעם פשוט: נדמה היה לי, שאנחנו קיבלנו את המאורע ההיסטורי הזה לא לפי גדלו וחשיבותו. לא ראיתי בתוכנו ואף לא מחוצה לנו את ההתעוררות המתאימה, את התרוממות הרוח, אשר היתה כה טבעית ופשוטה, לא ראיתי התפרצויות של אנשים, איש ואשה, טף וילדים, שיצאו בימים אלה במחולות ובאהבה הדדית, בחבירות גדולה, שכל אחד ואחד יעודד וישמח את השני, ירים את קולו ויתבע גם את קולו של השני. זאת לא הרגשתי!

וכשהענין הזה הובא לבית הזה, ומציעים לנו הצעה זו, אני רואה בה כמה ליקויים. ברצוני לומר לכם בפירוש: אין, כלל, מקום לדבר על תאריך אחר מאשר התאריך היהודי. ואשר לחג עצמו, דינו ככל החגים (ימים הטובים שלנו). אינני יודע, איך אפשר היה להעלות על הדעת דבר כזה! איך נהגנו בחגים שלנו בכל הדורות? ועוד דבר: אינני יודע אם נכון יהיה לומר, שתמיד סברנו שלחגים שלנו ישנו ביטוי אחר מאשר לחגים של כל העמים. אצלנו, כל חג יש בו משום ביטוי כפול: מצד אחד, יש בו משום ביטוי למאורע היסטורי, ומאידך, יש בו בחג מעין ביטוי לעונה מסויימת, בה חוגגים את החג. כשאנחנו אומרים: חג האסיף, חג העומר, חג הביכורים, מהי הקדושה — הייתי שואל — אפשר לראות בדבר הזה, ובכל זאת, במשך הדורות, למה הפכו חגים אלה? אם חלילה וחס, יחלל מישור חג זה או אחר, כיצד נתייחס אליו? האם סבר מישור, שרשאי הוא להתייחס אחרת ליום הפסח או לחג השבועות, מאשר הוא מתייחס אליהם?

ואילו הביטוי ההיסטורי של החגים, כגון: יציאת מצרים, מתן תורה, ישיבה בסוכות, גם בימי גלותנו — נבט מזכרונות של ימים עברו.

מה מחשבתו של אותו הציבור, שצריך לתת את הביטוי הנכון לחג, שעליו יישענו ויסתמכו הדורות הבאים. מדוע זה לא נוכל לתת לחג זה את הביטוי ההולם את העם ואת התקופה, שבה קבע הוא את גורלו לעד. הלא כלנו נכספנו ליום ההיסטורי זה, למאורע שבא לאחר דורות רבים עד ותמרות־עשן, מדוע זה אין לתת לחג את הביטוי היאה לו? יש טוענים, שהחג המוצע — גם לפני וגם אחריו ישנם חגים. ולעומת זה, יש מי שסר בר, שלא כל החגים הם ברוח הזמנים שלנו ולא בהתאם למציאות־חיינו. הרי מה בכך? מהו איפוא הקושי, במקרה הנידון, לחוג את החג, שהוא שיא מן השיאים שאילו הגיעו כל הדורות שלנו?

אני מחשיב את דברי ידידי אלמליח ומכיר אותו הרבה שנים. אבל אני רוצה להגיד לך, אלמליח: אתה מחפש דיוק, הנכון הוא שה'14 במאי היה, באמת, יום הקוממיות ולא יום העצמאות. זוהי מציאות שאין לשנותה. יום ה'14 במאי היה. יום ההכרזה על קוממיות. כי אחרי היום הזה בא ה'15 במאי, שהוא תוצאה מיום הקוממיות.

לכן אין אני מרוצה מגישתכם לשאלה הזאת. פתאום הפכנו למעשיים במקרה שהוא יחיד לנו לעולם (כך אנו רוצים לקוות). אני רוצה לומר לכם את האמת, שאינני רואה כל פסול בדבר, אם ביום הקוממיות יקראו גם „הלל“ בבתי־הכנסת. מהו ההבדל בין חג זה לבין אחר? יגידו־נא לי הרבנים? אני ואחרים כמוני נעשה כפי שאנו מבינים: נקומם את החג ונשכללו בימים יבוא.

ועוד דבר שאיני מרוצה ממנו. אינני יודע אם מישור מנה וקבע את התאריכים ההיסטוריים מה'14 במאי ועד היום הזה, שהם „תאריכי־הזהב“. הייתי רוצה שבכל חדר ובכל בית מדרש או בית־הנעלה יספרו על יום שיש

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

ועדת הכנסת בין-כך מתכנסת מחר בשמונה ושלו-
שים בבוקר. היא תצטרך לעיין בכל ההצעות שהוצעו
כאן. (א. א. מ. ל. י. ח : גם בענין השם !). כן, וכן תביא
מחר את הדברים שוב לישיבת הכנסת.

תטפל בשאלה זאת, כגון ועדת אד-הוק, ועדת חוקה או
ועדה אחרת, או שאנו נחליט במליאה לאיזו ועדה להעביר
את ההצעות.

ה צ ב ע

נתקבלה ההצעה להעביר את הדיון לוועדת-הכנסת.

ז. שונות**הי"ר נ. ניר-רפאלקס :**

ז. ורהפטיג (החזית הדתית המאוחדת) :
אני מציע שנפסיק עכשיו את הישיבה ונתחיל אותה
מחר. אין אני רואה עכשיו אפשרות להיכנס בדיון.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

רצוני, שנחליט על ההצעות הקודמות ואח"כ תוכל
להביא גם את הצעתך.

י. רוקח (הציונים הכלליים) :

רצוני לשאול את שר-האוצר, אם הכנסת אישרה
את התקציב עד ה-27 באפריל ? (הי"ר) : אנחנו
נתכנס ב-25 באפריל. רצוני, איפוא, לדעת מה יהיה
אז ?

י. אידלסון (מפ"ם) :

אני מציע להצביע אם יש לשנות את סדר-היום.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

נצביע את ההצעה האומרת, לשנות את סדר-היום
ולהתחיל בדיון על חוק החיילים המשוחררים.

ה צ ב ע

ההצעה נתקבלה.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

עכשיו ישנה הצעה להפסיק את הישיבה עד מחר
בשעה 10 בבוקר, אעפ"י שמחר יושבות שתי ועדות, אחת
ב-8.30 והשנייה ב-9.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת) :

ועדת-הכספים, לפי דרישת שר-האוצר, הסכימה להת-
כנס מחר ב-9 בבוקר לשם דיון דחוף, והיא צריכה לפחות
שתי שעות לדיון הזה. אני מציע לפתוח את ישיבת
הכנסת מחר בשעה 11, כדי שנסיים אותה לא מאוחר
משעה 2.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

אם אין לנו דיון על התקציב, הרי הכנסת יכולה
להתחיל את ישיבתה בשעה 10, וחברי ועדת הכספים לא
ישתתפו שעה אחת בישיבת המליאה, כשם שקורה לפ-
עמים לחברי הכנסת היושבים במזנון יותר משעה. (ד.צ.
פ. נ. ק. ס : אל תשוה את ועדת-הכספים למזנון !) אצביע.

ה צ ב ע

נתקבלה ההצעה להפסיק את הישיבה ולחדש את
הדיון מחר בשעה 10.00.

הישיבה ננעלה בשעה 22.05.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

אבקש את יו"ר ועדת-הפנים למסור לנו דו"ח, או
שאלו עוד דו"ח ?

ב. מינץ (יו"ר ועדת-הפנים) :

ועדת-הפנים דנה כמה שעות על חוק פקידי הממשלה
וסיימה את עבודתה ; לאחר זה התחילה ועדת-מישנה
מצומצמת לנסח את החלטותיה. ועדת-המישנה תשב עוד
מחר בבוקר, לפני התכנס ישיבת המליאה, ותביא אחר
כך לישיבה את הניסוח הסופי.

י. רוקח (הציונים הכלליים) :

יש עוד הצעות בענין זה !

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

כל ההצעות שהושמעו כאן הועברו לוועדת-הפנים
והיא תביא את מסקנותיה לישיבת הבוקר של מליאת
הכנסת.

לפי הסדר אנחנו צריכים לעבור עכשיו לדיון הכללי
על התקציב. אני מפנה את תשומת-לב הכנסת לכך, שעל
סדר היום עומדים עוד שני סעיפים : חוק ההחזרה לעבודה
של החיילים המשוחררים והדיון הכללי על התקציב. ברור,
שלא תהיה לנו אפשרות לגמור את הדיון בשני הסעיפים
בישיבת הערב. עלינו, איפוא, לקבוע איזה מהם עדיף.

י. אידלסון (מפ"ם) :

נדמה לי, שכל זמן שלא היתה החלטה על שינוי סדר
היום, הרי סעיף א' הוא הדיון על חוק התקציב, ואין
לשאול את הכנסת בענין זה.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :

עכשיו שעה 10. אי-אפשר להתחיל בדיון זה משום
שלא נגמור בו הערב. אני מוכרח להתחשב לא רק עם
הנוהג, אלא גם עם ההגיון. אם נתחיל עכשיו בדיון, הרי
זה לשעה אחת בלבד. השאלה היא, איפוא, מה נעשה
מחר ? ומחר עומד על סדר-היום חוק החיילים המשוחר-
רים. אנו יכולים להתחיל בדיון ולהפסיקו ומחר לדון
על החוק לחיילים משוחררים, בלי שאדע אם נגמור בדיון
או לא נגמור בו. אפשר גם מחר לשנות את סדר-היום,
ובמקום לדון בחוק החיילים המשוחררים לערוך את הדיון
על התקציב.